

Міністерство освіти та науки України
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет філології
Кафедра романо-германської філології та перекладу з німецької мови

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

ФУНКЦІОНУВАННЯ КОВІД-НЕОЛОГІЗМІВ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ: СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Студента VI курсу 643м групи
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.043 Германські мови та
літератури (переклад включно), перша – німецька

Дибовського Павла Дмитровича

Керівник: к.ф.н., доцент б.в.з.

Кирилюк Світлана Василівна

Рецензент: к.ф.н., доцент

Мукатаєва Ярослава Василівна

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS ____

Миколаїв – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ	9
1.1. Основні теоретичні підходи до визначення поняття неологізму	9
1.2. Класифікація неологізмів: традиційні та інноваційні підходи	13
1.3. Екстралінгвістичні та лінгвістичні причини появи неологізмів	17
1.4. Висновки до першого розділу	21
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ГРУПИ КОВІД-НЕОЛОГІЗМІВ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	24
2.1. Лексико-семантична група «Здоров'я».....	24
2.2. Лексико-семантична група «Соціальне життя»	26
2.3. Лексико-семантична група «Робота, навчання».....	29
2.4. Лексико-семантична група «Подорож»	32
2.5. Висновки до другого розділу	35
РОЗДІЛ 3. МОРФОЛОГІЧНА СТРУКТУРА КОВІД-НЕОЛОГІЗМІВ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ	40
3.1. Ковід-неологізми – запозичення	40
3.2. Ковід-неологізми, що виникли шляхом деривації	44
3.3. Ковід-неологізми, що виникли шляхом словоскладання	48
3.4. Ковід-неологізми, що виникли шляхом метафоризації, метонімії.....	54
3.5. Висновки до третього розділу	57
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	62

ВСТУП

З початку ХХІ століття словники німецької та англійської мов постійно збагачуються низкою неологізмів, утворених на тлі стрімкого розвитку інформаційних технологій та засобів масової комунікації. Ці інноваційні процеси в мові не можуть залишити осторонь лінгвістів, які оперативно фіксують будь-які зміни у лексичному складі мови.

Стосовно німецької мови особливий інтерес викликають способи утворення нової лексики, а також функціонування неологізмів у різних сферах суспільства. Слід зазначити, що саме медіа, зокрема інтернет-видання та соціальні мережі, є одним із головних джерел поширення мовних інновацій серед німецькомовного населення.

Окремо варто відзначити лінгвістичну категорію оцінки, яка відображає ставлення мовця до позначуваного об'єкта чи явища. Дослідження оцінного потенціалу неологізмів дає можливість простежити, які саме інновації закріплюються в мові, а які так і залишаються оказіоналізмами. Отже, вивчення нової лексики німецької мови є актуальним напрямком сучасних лінгвістичних студій.

Актуальність дослідження визначається необхідністю вивчення нової лексики як засобу фіксування змін в сучасному інформаційному просторі під впливом таких факторів, як інформатизація, комп'ютеризація, глобалізація тощо. Розвиток неологізмів відбувається не лише під впливом позитивних змін, але й негативних, як-от пандемія COVID-19, котра спричинила глобальні зрушення в суспільстві та мові.

Мова виникає, розвивається та існує як суспільне надбання, тому знаходиться у постійній динаміці. Її характерними рисами є те, що вона створюється й контролюється суспільством та посилює свої позиції у комунікації. Слово як базова одиниця мови слугує для називання предметів, ознак і процесів. Потрапляючи в різні мовні контексти, воно набуває нових значень та відтінків.

Водночас лексичне значення слова не має чітко окреслених меж, а його семантична структура може охоплювати численні ситуації. Оскільки стан лексики відбиває рівень розвитку суспільства, то й словниковий склад будь-якої мови активно поповнюється під час реформ, революцій чи відкриттів (так само й пандемія COVID-19 суттєво вплинула на збагачення лексики).

Поява нових технологій та зміни в житті суспільства завжди були поштовхом до утворення неологізмів та запозичень. Зазвичай такі процеси є постійними, щорічно з'являються тисячі нових словосполучень та виразів у різних мовах.

У запропонованій роботі проаналізовано неологізми періоду розповсюдження у світі інфекції Covid-19 та їх роль у збагаченні словникового складу німецької мови. Зазначається, що пандемія коронавірусу відобразилась на всіх сферах людської діяльності (політичній, соціальній, економічній тощо), що вплинуло на розширення словникового складу німецької мови. Процес збагачення лексичного запасу відбувається за рахунок лексичних одиниць тематики Covid-19 (як шляхом іншомовних запозичень, так і за рахунок нових значень); при цьому більшість неологізмів (до 90%) – це терміни, що пов'язані з медициною, наукою, культурою, технікою, економікою.

Що стосується персонального внеску у розвиток неології запозичень, то його внесли такі німецькі лінгвісти, як І. Барц, Р. Клаппенбах, Д. Герберг, М. Кінне, В. Тойберт, В. Фляйшер, Л. Хольц, В. Штайніц, Д. Штеффенс,

Їхні дослідження перебувають у числі найважливіших питань сучасного мовознавства. Водночас, незважаючи на наявні дослідження неологізмів, ця тема залишається актуальною, оскільки постійні зміни у суспільному житті будь-якої країни впливають на розвиток мови, а саме сприяють постійному збагаченню її лексичного складу.

Останнім часом все більше уваги приділяється вивченню неології та новоутворень у німецькій мові. Цією проблематикою займалися такі науковці, як З. Флеммінг, М. Кінне, Й. Айхгофф, Р. Гльоке та інші. Вони досліджували

питання дефініції неологізмів, їх класифікації, способів творення, функціонування в різних дискурсах.

Значний внесок у вивчення німецьких неологізмів зробили Г. Шмідт (аналіз суспільно-політичних новотворів), Д. Штайнгарт (дослідження молодіжного сленгу), Б. Шпітцауер (висвітлення ролі медіа у поширенні мовних інновацій).

Окремо варто відзначити праці М. Кінне та А. Лесскес з вивчення лексичних і семантичних неологізмів на матеріалі сучасної преси. Ці науковці запропонували оригінальні підходи до класифікації та аналізу нових одиниць на основі їх функціонального навантаження.

Поданий нижче матеріал містить аналіз неологізмів періоду поширення Covid-19 та їх ролі у збагаченні словникового складу німецької мови. Зазначається, що пандемія відобразилася на всіх сферах діяльності, зокрема вплинула на збільшення новоутворень у сучасній німецькій мові.

Мета роботи полягає у вивченні процесу неологізації як способу збагачення сучасної німецької мови.

Для цього ставляться такі завдання:

1. проаналізувати підходи до визначення поняття «неологізм»;
2. розглянути класифікації неологізмів за різними критеріями;
3. визначити причини виникнення ковід-неологізмів;
4. виокремити лексико-семантичні групи ковід-неологізмів за тематикою;
5. дослідити структурні особливості запозичених ковід-неологізмів;
6. проаналізувати дериваційні ковід-неологізми за словотвірними моделями;
7. вивчити ковід-неологізми, утворені метафоризацією та метонімією.

Об'єкт дослідження – неологічна лексика як складова сучасного німецького словника.

Предмет дослідження – семантичні та структурні особливості неологізмів соціально-політичної та економічної сфер, а також мережі Інтернет як найбільш динамічних лексичних пластів.

Дослідження функціонування ковід-неологізмів у сучасній німецькій мові зі структурно-семантичного аспекту включає кілька ключових елементів:

1. Корпусний аналіз: використання великих корпусів текстів для виявлення і аналізу нових слів та виразів, що з'явилися під час пандемії COVID-19.

2. Семантичний аналіз: детальне дослідження значень цих неологізмів, їхніх конотацій та використання в контексті.

3. Морфологічний аналіз: вивчення структури новостворених слів, включаючи їхні корені, префікси, суфікси та інші морфеми.

4. Соціолінгвістичне дослідження: аналіз того, як різні групи населення використовують ці неологізми, та їх вплив на мову в цілому.

Для досягнення поставленої мети в роботі були застосовані як загальнонаукові методи (аналіз, синтез), так і спеціальні лінгвістичні методи аналізу неологізмів. Зокрема здійснений:

- аналіз словникових дефініцій, що розкриває семантичні особливості новоутворень;

- словотвірний аналіз, що дозволяє виділити основні словотвірні моделі неологізмів періоду коронавірусної інфекції;

- контекстуальний аналіз, який виявляє комунікативний потенціал ковід-неологізмів у суспільному житті Німеччини.

Наукова новизна: викладене нижче дослідження вносить певний внесок до розуміння динаміки мовних змін в умовах глобальної кризи. Воно демонструє, як екстраординарні події, такі як пандемія, можуть прискорити процеси мовної еволюції та впливати на структуру і семантику сучасної німецької мови.

Практичне значення дослідження: функціонування ковід-неологізмів в сучасній німецькій мові має практичне значення на кількох рівнях. По-

перше, аналіз структурно-семантичних аспектів цих неологізмів допомагає вивчити їхню природу і динаміку розвитку, у зв'язку з чим її основні результати можуть бути застосовані на практичних заняттях з лексикології та стилістики німецької мови.

По-друге, результати дослідження можуть бути корисним для перекладачів, оскільки вони надають інформацію про еволюцію мови в умовах надзвичайних подій. Вивчення структури та семантики цих новостворених слів допомагає розробити ефективні підходи до їх перекладу та інтерпретації.

По-третє, це дослідження може бути корисним для освітян та вчителів німецької мови. Воно дає можливість включити актуальні лексичні одиниці в навчальні програми, що робить процес навчання цікавішим та підтримує актуальність мовного матеріалу.

Структура роботи повністю зумовлена її цілями та завданнями. Вона складається зі вступу, трьох розділів та висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел.

У **вступі** обґрунтовується вибір теми роботи, формулюються мета, цілі та завдання, визначаються методи дослідження та ступінь вивченості питання.

У першому розділі «**Теоретико-методологічні засади дослідження неологізмів у вітчизняній та зарубіжній лінгвістиці**» описуються основні теоретичні засади та підходи до вивчення неологізмів на основі вітчизняної та зарубіжної лінгвістиці. У цьому розділі розглядаються різні варіанти класифікацій неологізмів.

У другому розділі «**Лексико-семантичні групи ковід-неологізмів в сучасній німецькій мові**» аналізуються особливості організації та функціонування лексико-семантичних груп ковід-неологізмів в сучасній німецькій мові та німецькомовній періодиці часів коронавірусу. У цьому розділі розглядаються особливості різних типів ковід-неологізмів та їх приклади.

У третьому розділі дослідження «**Морфологічна структура ковід-неологізмів в сучасній німецькій мові**» детально проаналізовано способи

творення ковід-неологізмів в сучасній німецькій мові на базі сучасної німецькомовної періодики.

У **висновках** подаються підсумки та узагальнення результатів дослідження.

Обсяг кваліфікаційної роботи складає 68 сторінок. Список використаних джерел складається з 73 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА ЗАРУБІЖНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

1.1. Основні теоретичні підходи до визначення поняття «неологізм»

Стрімкий розвиток суспільства в різних сферах людської діяльності спричиняє появу нових понять і предметів, які потребують назв, що функціонуватимуть у мові як неологізми. Відомо, що лексика – найдинамічніша частина будь-якої мови, оскільки саме словниковий склад зазнає впливу як зовнішніх факторів, так і внутрішніх процесів розвитку мови. Звідси випливає, що еволюція кожної мови значною мірою зумовлена розвитком її словотвірної системи – появою нових та модифікацією наявних словотвірних моделей і словотвірних процесів.

Оновлення лексичного складу мови відбувається постійно. Це пов'язано із потребою номінувати нові реалії, предмети та явища. Так з'являються неологізми – нові слова або значення.

Дослідженням неології в німецькій мові займалися З. Флеммінг, Й. Айхгофф, Р. Гльоке та інші мовознавці. Вони аналізували семантичні, словотвірні та функціональні аспекти німецьких неологізмів.

Значний внесок зробив Г. Шмідт, який проаналізував нову суспільно-політичну лексику. Д. Штайнгарт дослідив неологізми молодіжного сленгу. Окремо варто відзначити М. Кінне та А. Лесскес, які на матеріалі преси вивчили функціонування лексико-семантичних неологізмів.

Проте неологія німецької мови ще недостатньо вивчена. Потрібні подальші комплексні дослідження питань дефініції неологізмів, критеріїв їх виокремлення, класифікації та функціонування в різних дискурсах з використанням корпусних методів. Це забезпечить можливість глибше зрозуміти механізми лексичної динаміки сучасної німецької мови.

Питання визначення та вживання неологізмів є актуальним в сучасному мовознавстві. Деякі науковці ототожнюють їх з поняттям «інновація».

Розглядаючи тему неологізмів конкретніше, слід констатувати, що серед головних ознак неологізмів виділяють: соціальну зумовленість, новизну, нормативність, слабкий зв'язок із контекстом та високу номінативність.

Для творення неологізмів в різних мовах характерні такі способи, як словоскладання, афіксація, телескопія, запозичення, скорочення. Водночас конверсія притаманна як німецькій, так і англійській мові.

Отже, неологізми є невід'ємною частиною розвитку будь-якої мови. Їх дослідження дає уявлення про нові тенденції у суспільстві та культурі.

Термін «неологізм» (від грецького «neos» – «новий» та «logos» – «слово») традиційно використовується у мовознавстві для позначення нових слів. Ще за часів античної Греції вивчення неологізмів перебувало в центрі наукових досліджень. Зокрема, проблематикою виникнення нових слів цікавилися філософи, аналізуючи це явище через призму власної творчості. З розвитком людства інтерес мовознавців до неологізмів не згас, а навпаки активізувався. Сучасні дослідження у цій галузі розпочалися із розмежування понять «мова» та «мовлення».

Традиційно питання неології розглядають у межах лексичної семантики або лексикології, виокремлюючи неологію як самостійний розділ цих дисциплін. Така різноплановість підходів породжує широкий спектр дефініцій досліджуваного феномену.

Неологізм характеризується або через часовий (темпоральний), або через номінативний (предметно-поняттєвий) критерій. Проте окремі дослідники вбачають недоліки в такому підході й пропонують альтернативні визначення.

Справді, неологізм – це не просто нове слово чи значення, а нова одиниця, що функціонує в мовній практиці певного соціуму, а отже, його слід визначати як одиницю мови, що 1) відображає нове поняття або 2) нову реалію

чи 3) є новим найменуванням уже наявного поняття, і знаходить відображення в мовній практиці суспільства.

За іншим підходом неологізм – це не просто нова лексична одиниця, а одиниця, усвідомлювана носіями мови як нова [7]. Такий підхід передбачає залучення психолінгвістичного критерію: акцент робиться на сприйнятті неологізму мовною свідомістю носіїв мови.

На відміну від згаданих науковців, які прагнули розширити зміст поняття «неологізм», окремі дослідники, навпаки, пропонують звузити його обсяг, обмеживши визначенням лише нових слів. Вони аргументують таке обмеження прагненням уникнути нечіткості й суб'єктивності у кваліфікації нових слів.

Згідно з визначенням Д. аль-Ваді, однієї з авторок словника неологізмів німецької мови «Neuer Wortschatz», неологізм – це нова лексична одиниця чи значення, що з'являється у певний період розвитку мови, поширюється серед носіїв мови і з часом сприймається ними як нове та нормативне [46].

У цьому визначенні протиставляються два типи неологізмів: абсолютно нові лексеми (слова, фразеологізми) та нові значення вже наявних слів. Слово як мовний знак має форму та значення. Отже, неологізм може відрізнитися новизною форми, значення або їх поєднанням. З огляду на це К. Геллер поділяє неологізми на: нові лексеми, перейменування, нові значення [66].

Проте деякі науковці, зокрема Т. Шіппан, критикують таке широке розуміння неологізмів і обмежують його лише новими словами, утвореними на базі наявних у мові слів чи морфем. Набуття словом нового значення, на її думку, є процесом семантичної зміни [71].

Отже, неологізм як об'єкт дослідження може тлумачитися або ширше (слова, значення, фразеологізми), або вужче (тільки нові слова). Крім того, існують різні погляди і щодо критеріїв віднесення мовних одиниць до неологізмів: часового, номінативного, соціального, психолінгвістичного тощо. Така варіативність підходів пояснюється як загальними причинами (різні методологічні парадигми в лінгвістиці), так і специфікою конкретних мов.

В українському та німецькому мовознавстві також не склалося єдиної думки щодо розуміння неологізму. Значну увагу приділяють номінативній функції неологізмів та їхній ролі у відображенні змін у житті суспільства [1; 12]. У німецькому мовознавстві домінує традиційна дефініція неологізму через часовий та номінативний критерії [3; 13], проте останніми роками зростає інтерес до вивчення соціальних та психолінгвістичних чинників неології [6; 7].

У цілому ж, незалежно від розбіжностей у дефініціях, переважна більшість дослідників розглядає неологізми як мовні знаки, що відображають нові явища навколишньої дійсності та зазнають процесу соціальної легітимізації в мовній практиці певного мовного колективу. Такий загальний підхід уможлиблює комплексний аналіз неологізмів на перетині різних лінгвістичних дисциплін та з урахуванням як внутрішньомовних, так і позамовних чинників.

Погляди західних лінгвістів на визначення поняття «неологізм» певною мірою відрізняються від трактувань слов'янських та пострадянських дослідників. Зокрема, низка західних науковців розглядали неологізми радше як відхилення від мовних норм, аніж як закономірний процес збагачення лексики.

Узагальнюючи різні погляди, можна визначити неологізм як нове слово чи вираз, що з'явилося у мові для називання нових або вже наявних реалій та понять. Проте, незважаючи на відсутність єдиного підходу до розуміння неологізмів, процес їх появи є неминучим і важливим явищем, що віддзеркалює креативний потенціал мови та мислення. Поява нової лексики свідчить про життєздатність і розвиток мови в умовах змінюваної дійсності.

Слід констатувати, що поняття «неологізм» не має в сучасній лінгвістиці однозначного трактування. Існують різні дефініції, що ґрунтуються на неоднакових критеріях і відображають відмінні методологічні підходи до вивчення нової лексики. Зокрема, неологізми можуть аналізуватися через призму часового (хронологічного), номінативного (предметно-поняттєвого),

соціального, психолінгвістичного та інших критеріїв. Попри розбіжності в дефініціях, більшість дослідників розглядає неологізми як нові мовні знаки, що віддзеркалюють інновації в навколишній дійсності та проходять процес соціального закріплення в мовній практиці певного соціуму. Такий комплексний підхід є найбільш перспективним у сучасних студіях неології.

1.2. Класифікація неологізмів: традиційні та інноваційні підходи

За частиномовною належністю розрізняють іменникові, прикметникові, дієслівні неологізми тощо. За походженням виокремлюють власне мовні неологізми (утворені на базі наявних у мові морфем) та запозичені з інших мов [16].

З-поміж інших структурно-орієнтованих класифікацій варто відзначити типологію Ж. П. Мартіна та ін., які пропонують таку систематизацію нової лексики: 1) формальні неологізми – абсолютно нові за формою слова; 2) семантичні неологізми – нові значення вже наявних слів; 3) запозичення (зовнішні неологізми); 4) номіналізації (перехід з однієї частини мови в іншу); 5) актуалізації застарілої лексики. Варіації цієї класифікації широко представлені в західній неології.

Попри тривалу традицію, структурно орієнтовані класифікації неологізмів зазнають критики через обмеженість формальних критеріїв та ігнорування позамовних чинників появи і функціонування нової лексики. За однією з думок, традиційні типології віддзеркалюють радше особливості словотвірної системи мови, аніж реальний процес неології [17]. Тому в сучасній неології спостерігається тенденція до розробки багатоаспектних інтегративних класифікацій.

З-поміж найбільш вдалих спроб вийти за межі формально-структурного підходу варто відзначити типологію Л.П. Катлінської, яка пропонує таку систематизацію неологізмів: 1) за сферами використання (техніка, економіка, мистецтво тощо); 2) за експресивно-стилістичним забарвленням (розмовні,

професійні, термінологічні); 3) за способом утворення; 4) за структурою; 5) за часом появи в мові [5]. Відтак на додаток до традиційних критеріїв беруться до уваги функціональний (сфери використання) та соціолінгвістичний (стилістична диференціація) аспекти.

Інноваційну класифікацію запропонував німецький лінгвіст Г. Хенцен: 1) неологізми-бленди (контамінація кількох слів, складів чи морфем); 2) відроджені архаїзми; 3) експресивні (стилістично марковані) неологізми; 4) термінологічні неологізми; 5) запозичення; 6) скорочення. Помітним є акцент на прагматичному (експресивно-стилістичному) та функціональному (термінологічному) аспектах неології.

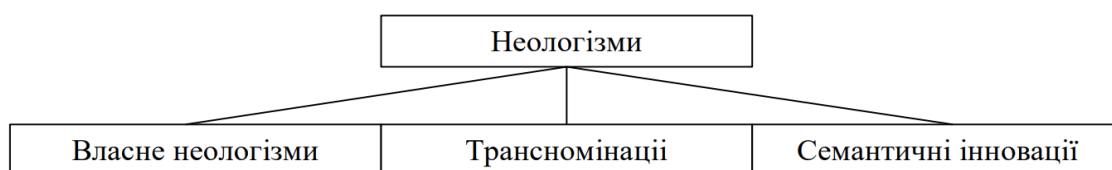
Ще комплексніший підхід простежується в класифікації Н.З. Котелової, яка пропонує виокремлювати неологізми з погляду: 1) структури (морфологічні, синтаксичні, семантичні); 2) мотивації (прозорі й непрозорі за внутрішньою формою); 3) сфер функціонування; 4) ідеологічної спрямованості (радянські, пострадянські тощо); 5) експресивно-емоційної оцінки; 6) продуктивності словотворчих моделей [6]. Ця класифікація заслуговує на увагу завдяки поєднанню традиційних структурних параметрів, функціонально-стилістичних і соціокультурних чинників неології.

В українському мовознавстві також спостерігається тенденція до розробки інтегральних багатоаспектних класифікацій неологізмів. Наприклад, Л.О. Васильєва пропонує таку типологію: 1) за джерелом запозичення; 2) за сферою функціонування; 3) за способом творення; 4) за семантикою; 5) за експресивно-стилістичними ознаками; 6) за ступенем поширення [12]. Як бачимо, поєднано як традиційні критерії (спосіб та сфера творення), так і соціолінгвістичні (ступінь поширеності) та функціонально-стилістичні параметри. В цілому ж питання комплексної класифікації неологізмів залишається актуальним напрямом подальших студій у галузі неології.

В.І. Заботкіна поділяє нові слова на: 1) власне неологізми (новизна форми поєднується з новизною змісту), напр.: фрілансер, блогер; 2) трансномінації, що поєднують нову форму слова зі значенням, яке раніше

передавалося іншою формою, напр.: завантажити – скачати; 3) семантичні інновації чи переосмислення (нове значення позначається вже наявною формою), напр.: миша – комп'ютерний пристрій (мал. 1.1).

Класифікація неологізмів ґрунтується на різних підходах, проте потребує подальшого вдосконалення та уніфікації з використанням об'єктивних критеріїв.

Малюнок 1.1. Класифікація нових слів за В. І. Заботкіною

Відповідно до сучасних досягнень неології та неографії, вперше зроблено класифікацію лексико-фразеологічних новацій, що враховує все різноманіття явищ, охоплюваних поняттям «нові слова». Зокрема, С.І. Алаторцева класифікує неологізми за такими критеріями: а) за формою мовної одиниці; б) за ступенем новизни; в) за способом номінації; г) за відношенням до мови/мовлення; ґ) за тривалістю існування.

Основою для класифікації неологізмів слугують різні критерії їх виокремлення та оцінювання. Зокрема, Д.Е. Розенталь, І.Б. Голуб, М.О. Теленкова поділяють неологізми залежно від: 1) способу їх появи – на лексичні, утворені за словотвірними моделями чи запозичені, та семантичні, що виникли внаслідок надання нових значень уже наявним словам; 2) умов виникнення – на загальномовні, котрі з'явилися разом з новими поняттями чи реаліями, та індивідуально-авторські; 3) мети створення – на номінативні, що виконують називну функцію, та стилістичні, які дають образну характеристику вже названих предметів.

Так само, С. І. Алаторцева виділяє наступні види неологізмів за тривалістю їхнього існування: 1) факти короткого існування на рівні мови –

текст (одноразове вживання); 2) слова, значення, поєднання, що увійшли в мовну систему, що стали її повноправними членами; 3) новації, які живуть якийсь час в мові, а потім йдуть з нього («історизм сучасності»).

До лексико-семантичних належать неологізми, утворені шляхом надання вже наявним у мові словам нових значень. Наприклад, німецьке слово «streamen», яке спочатку означало «текти», набуло нового значення «транслювати/дивитися онлайн-відео». До лексико-словотвірних належать неологізми, утворені за допомогою афіксації, словоскладання, конверсії тощо. Наприклад, німецьке слово «Ohrwurm» утворене шляхом словоскладання та означає «мелодія, яка не виходить з голови». Існують також інноваційні підходи до класифікації неологізмів, які враховують позамовні чинники. Наприклад, за сферою вживання неологізми поділяють на загальноновживані та терміни певної галузі, за часом виникнення – на okazіоналізми та потенційні слова.

Отже, можна побачити, що єдиної класифікації для неологізмів немає, в якій були б описані всі рівні інновацій, ми ж схилиємося до класифікації В. І. Заботкіної, так як вона більш розлого і точніше класифікувала неологізми. Також і надалі вирішується проблема із загальноприйнятим терміном «неологізм». Але все ж, всі вони існують і далі, тому лексика сучасної німецької мови буде і надалі поповнюватися, змінюватися і збагачуватися.

Отже, в сучасній лінгвістиці співіснують традиційні та інноваційні підходи до класифікації неологізмів. Класичні типології ґрунтуються переважно на формально-структурних критеріях: способі творення, граматичній будові, лексико-семантичним особливостям. Проте вони зазнають слушної критики через абстрагованість від реального функціонування нової лексики. Тому останніми десятиліттями розробляються інтегральні багатопланові класифікації з урахуванням стилістичних, прагматичних, соціокультурних чинників неології. Поєднання традиційних і новітніх критеріїв видається найбільш продуктивним підходом у подальших студіях з класифікації неологізмів.

1.3. Екстралінгвістичні та лінгвістичні причини появи неологізмів

Поява неологізмів зумовлена комплексною взаємодією екстралінгвістичних та власне лінгвістичних чинників. Неологізми є невід'ємною частиною будь-якої живої мови. Вони з'являються у відповідь на потребу називати нові речі, явища та поняття, що виникають у суспільстві. Існують як екстралінгвістичні, так і власне лінгвістичні причини появи неологізмів. До екстралінгвістичних причин відносять соціальні, політичні, економічні та культурні зміни в суспільстві. Саме вони зумовлюють появу величезної кількості нових понять, явищ, предметів тощо, які потребують найменування. Однією з найважливіших причин появи неологізмів є стрімкий науково-технічний розвиток суспільства. Щороку з'являються тисячі нових винаходів, відкриттів, технологій у самих різних галузях науки і техніки. Все це потребує найменування, тож вчені й фахівці створюють до десятків тисяч нових слів щорічно.

Так, наприклад, у певний період часу в німецькій мові з'явилися такі неологізми, як *die Webseite*, *der Laptop*, *das File*, *der Monitor*, які сьогодні належать до активного про шарку лексичного складу мови. Значна частина цих новоутворень позначала нові поняття, які на той час несли в собі ефект нового і не мали відповідників у німецькій мові. У цьому випадку неологізми з'являються у мові як запозичення з інших мов. Швидкий розвиток сучасних технологій у США та Великобританії, використання англійської мови як мови міжнародного спілкування сприяють появі низки нових слів – запозичень з англійської мови.

Неологізми відображають природне прагнення мовців до мовної економії та оновлення мовних засобів. Аналіз наукової літератури свідчить, що в німецькій мові з'являються такі типи неологізмів:

1. Аббревіатури та скорочення. Наприклад: Teuro (teuer + Euro), Ostalgie (Ost + Nostalgie). Вони допомагають стисло називати складні поняття.

2. Складні слова. Німці активно творять композити на зразок Beleidstourismus, Eurozone, Osterweiterung. Це зручний спосіб конденсувати смисли в одне слово.

3. Похідні слова з афіксами. Приклади: das Unwort, die Globalisierung; simsens, googeln. Афіксація – продуктивний внутрішньомовний ресурс для неологізмів.

4. Семантичні неологізми на базі наявних слів. Наприклад, слово der Schläfer набуло нового переносного значення «терорист».

5. Запозичення, які заповнюють лексичні лакуни. З англійської прийшли: Event, Homepage; з італійської – Paparazzi; з японської – Tamagotchi. Багато англіцизмів у сферах спорту, ІТ, економіки. Вони коротші і зручніші за німецькі відповідники.

До екстралінгвістичних належать соціальні, політичні, економічні, культурні та науково-технічні зміни в суспільстві. Вони відображають прогрес людства та збагачення людського досвіду [1]. Їх вплив полягає в тому, що внаслідок появи нових реалій, предметів, технологій, тенденцій виникає потреба в нових позначеннях для них [2]. Наприклад:

1. Науково-технічний прогрес: Drohne (дрон), Influencer (впливова особа в соцмережах), upgraden (оновити техніку/програмне забезпечення).

2. Новітні тенденції в культурі й мистецтві: Mashup (змішування, коктейль з чогось), Crowdfunding (народне фінансування проєктів).

3. Запозичення з інших мов внаслідок міжкультурних контактів: Influencer, Mashup, Crowdfunding, podcast.

Отже, екстралінгвістичні чинники зумовлюють появу семантичних лакун, які мова заповнює шляхом творення неологізмів [3].

До власне лінгвістичних причин належать внутрішні закономірності та потреби мовної системи. Серед них виокремлюють такі [4]:

1. Необхідність номінації – потреба в найменуванні нового предмета чи явища внаслідок розвитку понять. Наприклад, утворення складних слів для позначення нових видів продуктів: Bio-Lebensmittel (органічні/екологічні продукти).

2. Прагнення до мовної економії - спрощення мови шляхом стиснення об'ємних словосполук. Звідси походження абревіатур: WhatsApp, Bafög (федеральна допомога на навчання).

3. Поява переносних значень на базі вже наявних у мові слів (семантична деривація). Наприклад, das Netz спочатку мало значення «сітка», а тепер означає «Інтернет».

Лінгвістичні причини полягають у дотриманні законів системного розвитку мови як динамічної структури, що постійно змінюється і вдосконалюється [5].

Екстралінгвістичними причинами появи неологізмів є соціальні, політичні, економічні та культурні зміни в суспільстві. Наприклад:

1. Поява нових реалій та понять внаслідок науково-технічного прогресу породжує неологізми на їх позначення: Kryptowährung (криптовалюта), Drohne (дрон), Influencer (впливова особа в соцмережах).

2. Суспільно-політичні зміни також спричиняють появу новоутворень: Ostalgie (ностальгія за часами НДР).

3. Міжкультурні контакти призводять до запозичень: Mashup (змішування, коктейль з чогось), lifelong learning (освіта протягом життя).

Лінгвістичними причинами є внутрішні закономірності мовного розвитку. Серед них:

1. Потреба в називанні нового предмета чи явища внаслідок розвитку понять. Наприклад, утворення складних слів: Bio-Lebensmittel (органічні/екологічні продукти).

Іноді англо-американізми використовуються як варіант німецького терміна: Banker – Bankier – Bankfachmann. Прагнення мовців порушити мовний автоматизм (один знак – одне значення) – це прагматична установка,

яка є причиною появи низки нових слів, що складаються з номінативно надмірних одиниць, які створюються внаслідок потреби в нових емоційно-експресивних позначеннях і за допомогою яких мовна особистість характеризує, оцінює відомі поняття, явища, події. Так, значну кількість інновацій було створено для позначення й характеристики різноманітних косметичних засобів: Make-up-Entkerner-Gel, Intim-Wasch-Gel, Deo-Spray, Reinigungs-Hommage, Handseife, Lippenkonturenstift, Abdeckstift, Cremerouge, Fixierungspuder, Mono-Lidschatten, Pump-Haarspray starker Halt, Lipgloss volumengebende und verlängernde Wimpertusche тощо. З'являються також неологізми – сполучення слів, утворені на підґрунті переосмислення цих сполучень, наприклад: intelligente Waffensysteme, weiche Ziele, ethnische Säuberung, virtuelle Realität.

Мова як головний засіб спілкування, мислення та передачі знань перебуває у безперервному розвитку. Все нове, що з'являється у нашому житті, потребує вираження, опису та власного найменування. Найшвидше на зміни в суспільстві та світосприйнятті людини реагує лексико-семантична система мови. Пошук нових мовних засобів для передачі нових знань активізує словотвірні процеси, зміни в значенні окремих лексичних одиниць та процеси запозичення, що є головними способами утворення неологізмів та поповнення лексичного фонду мови.

Незважаючи на великий інтерес до актуального стану мови та нових лексичних одиниць, у німецькому мовознавстві ґрунтовне дослідження неологізмів розпочалося лише у другій половині 1990-х років. Питання вивчення неологізмів з погляду лексикології та лексикографії розглядали у своїх працях І. Барц, Г. Ельзен, К. Геллер, Д. Герберг, Д. Штефенс та інші науковці. З того часу вивчення процесу утворення нових слів стало важливим напрямком роботи Інституту німецької мови у м. Мангайм, одним з результатів якого є створення онлайн-словника неологізмів OWID.

На сьогодні проектна група «Neuer Wortschatz» фіксує нові слова часу коронакризи на платформі OWID, матеріали якої були використані під час написання роботи.

Для порівняння: у словнику неологізмів OWID за 2011–2019 роки зафіксовано 328 словникових статей, у той час як кількість нових слів, пов'язаних з пандемією коронавірусу, вже перевищила 450 одиниць. Звісно, не всі з них увійдуть в активний словниковий запас німецької мови, проте сьогоднішня нова реальність безсумнівно залишить свій слід в історії, культурі та мові.

Отже, при утворенні неологізмів взаємодіють як екстралінгвістичні (зовнішні), так і власне лінгвістичні (внутрішні) чинники. Як зауважує М. Мостовий, «мова жваво відгукується на злободенні, а то й просто модні речі, явища, події, і навіть поодинокі вислови осіб можуть набирати тимчасової популярності». Частина їх із часом зникає, а частина переходить в історизми, звісно, якщо людство про них пам'ятає [2, с. 176–177]. Причинами появи неологізмів у німецькій мові є інформатизація та комп'ютеризація суспільства, вплив шоу-бізнесу й реклами, міжнародний тероризм, екологічна політика тощо. Лінгвістичними стимулами появи неологізмів є феномен «поліномінації», тенденція до мовної економії, прагнення до подолання мовного автоматизму тощо.

Висновки до першого розділу

Отже, підводячи підсумки, зазначимо, що вивчення неологізмів в українському та зарубіжному мовознавстві відбувається в руслі єдиної загальної теоретико-методологічної парадигми, що ґрунтується на системному, комплексному підході та врахуванні динамічної природи нових слів. Водночас існують і деякі відмінності в акцентах, термінології та пріоритетних напрямках досліджень між зарубіжними та вітчизняними науковцями. Зокрема, в англо-американській лінгвістиці більше уваги

приділяється функціонуванню неологізмів та їх комунікативній ролі. Натомість українське мовознавство зосереджується на вивченні структурних та словотворчих особливостей нових слів. Щодо перспектив подальшого вивчення неологізмів, то нагальною є потреба поглиблених комплексних досліджень, які враховували б увесь спектр питань: від джерел і способів новоутворення до функціонування неологізмів у різних комунікативних сферах.

Пандемія COVID-19 радикально змінила повсякденне життя багатьох країн. З'явилися поняття «докоронавірусний» та «післякоронавірусний» світ. Криза посилила суспільні проблеми, викликала паніку та невизначеність в людей. Це зумовило зростання попиту на інформацію про загрози та рішення проблем. Відповідно зросла роль медіа та мовних засобів висвітлення нових реалій. Істотні суспільно-політичні зміни призводять до виникнення нових реалій, які фіксуються у вигляді неологізмів у мові.

Існує кілька підходів до класифікації неологізмів залежно від обраних критеріїв. За походженням розрізняють неологізми власне мовні та запозичені. За сферою вживання – загальноновживані та терміни певної галузі. За способом номінації виокремлюють лексико-семантичні, словотвірні, фразеологічні неологізми тощо.

Щодо темпоральних критеріїв, неологізми поділяють на власне неологізми (функціонують до 10 років) та okazіоналізми – індивідуально-авторські новотвори, що живуть недовгою.

Причини виникнення неологізмів є як позамовними (екстралінгвістичними), так і власне лінгвістичними. Серед перших варто виділити насамперед науково-технічний прогрес, що приносить із собою тисячі нових понять і термінів. Також суттєвими є соціально-політичні зміни у суспільстві та нові тенденції у культурі й мистецтві.

Подальший розвиток теоретичних засад неографії на основі досягнень суміжних наук, таких як когнітивна лінгвістика, психолінгвістика, соціолінгвістика, етнолінгвістика дозволить повніше розкрити природу та

механізми новотворення, а також роль неологізмів у відображенні і формуванні нових концептів, еволюції мовної картини світу. Перспективним є також створення комплексних неологічних словників нової генерації на базі сучасних інформаційних технологій. Вони могли б регулярно оновлюватися, надаючи користувачам оперативний доступ до актуальної неологічної лексики.

Отже, неологія як галузь мовознавства інтенсивно розвивається і має значний потенціал для подальших ґрунтовних досліджень у руслі новітніх наукових напрямків та інформаційних технологій.

РОЗДІЛ 2.

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ГРУПИ КОВІД-НЕОЛОГІЗМІВ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

На сьогоднішній день дослідники нараховують понад 1000 нових слів і значень, безпосередньо пов'язаних з коронавірусом та його наслідками. Їх називають «ковід-неологізмами» або «пандемізмами». Багато лексем стали інтернаціоналізмами. Генератором їх виникнення стали соціальні зміни у суспільному житті. Такі лексичні інновації як Corona (інфекція коронавірусу), Coronavirus, COVID-19 (коронавірус), Pandemie (пандемія), Covidtest (тест на коронавірус), Desinfektionsmittel (дезінфектори) знайомі кожному і характеризують наше життя у 2020-2022 роках.

Проаналізувавши мову німецькомовних онлайн-повідомлень, можна зазначити, що неологізми акумулюють у собі усі найважливіші сфери суспільства. Нові слова, які належать до теми коронавіруса і увійшли у загальнономовний обіг, ми систематизували у тематичні групи.

За тематичною ознакою ковід-неологізми ми поділяємо на такі групи:

1. Здоров'я;
2. Соціальне життя;
3. Робота, навчання;
4. Подорож;

Нові слова та вирази виконують насамперед комунікативну та інформативну функції. Вони позначають різноманітні нові об'єкти та явища повсякденного життя. Серед цих груп особливий інтерес становить численна лексико-семантична група слів, пов'язаних зі здоров'ям.

2.1. Лексико-семантична група «Здоров'я»

До цієї групи належать фахові лексичні одиниці: Corona-Schnelltest, Booster-Spritze, COVID-19-Test, Corona-Antigen-Test, Coronavirus-Infektion, Covid-Erkrankung, Testergebnisse, Sauerstoff-Apparate, Corona-Medikament, FFP2-Masken, SARS-CoV-2 Infektion, Corona-Impfstoff-Produktion, COVID-19-Impfstoffdosen. Наприклад:

«Wer aus Deutschland in die Türkei reisen will, braucht einen negativen Corona-Schnelltest (nicht älter als 48 Stunden) oder einen PCR-Test (nicht älter als 72 Stunden) [14]».

(«Якщо ви хочете поїхати до Туреччини з Німеччини, вам потрібен негативний експрес-тест на коронавірус (не пізніше 48 годин) або ПЛР-тест (не пізніше 72 годин)»).

Як свідчать приклади, експансія нових слів у мові відбувається із лексики медичної сфери. Основною лексичною одиницею виступає аббревіатура з англійської мови COronaVirus Disease 2019 – COVID-19. Сьогодні такі поняття з галузі медицини знайомі не лише фахівцям.

Це свідчить, що тема здоров'я є однією з центральних у суспільному дискурсі пандемійного періоду. Неологізми цієї групи швидко увійшли до активного вжитку як у професійному медичному середовищі, так і в широкій публіці.

Слід також зазначити, що з'явилися назви для нових симптомів та захворювань. Наприклад, *der Covid-Husten* для позначення характерного сухого кашлю при коронавірусній інфекції. Або *Long Covid* – постковідний синдром, тобто стан після перенесеного захворювання з тривалими наслідками. По-друге, з'явилися нові медичні терміни, як от *die Triage* – сортування пацієнтів за ступенем тяжкості, що було особливо актуально під час піків захворюваності. По-третє, деякі вже наявні слова набули нових значень в контексті пандемії. Наприклад, *immobil* отримало додаткове значення «ізолюватись», окрім попереднього «нерухомий».

У межах групи виокремлюємо кілька тематичних підгруп:

1. Симптоми та наслідки COVID-19 (Covid-Finger, Corona-Müdigkeit);
2. Діагностика і лікування (Antikörpertest, Beatmung);
3. Профілактичні та обмежувальні заходи (Maskenpflicht, Kontaktbeschränkung);
4. Вакцинація (Impfneid, Impfdrängelei).

Пандемія COVID-19 не лише збагатила медичну термінологію, а й породила цілу низку неологізмів на позначення нових соціальних феноменів та реалій, безпосередньо пов'язаних із коронавірусом.

Згідно з даними онлайн-словника німецьких неологізмів OWID, нові слова утворювались насамперед від основ «Corona» та «Covid». Серед них – численні складні іменники, такі як *Coronavirusdetektiv* (людина, що стежить за ланцюжками зараження), *Coronafrisur* (невдала домашня стрижка через карантин), *Coronawarnapp* (додаток для відстеження контактів хворих), *Coronarettungsschirm* і *Coronaschutzschild* (фінансова допомога бізнесу й особисті засоби захисту від вірусу відповідно), COVID-19-Ausweis (посвідчення про наявність імунітету) тощо.

Отже, група слів на позначення понять, пов'язаних зі здоров'ям, є найчисельнішою тематичною групою серед ковід-неологізмів, що з'явилися в німецькій мові під час пандемії COVID-19. Ці неологізми мають специфічні структурно-словотвірні характеристики і виконують передусім номінативну функцію, позначаючи різноманітні нові для німецькомовної спільноти реалії в сфері здоров'я. Аналіз даних неологізмів становить значний інтерес для вивчення безпосереднього впливу глобальної кризи COVID-19 на розвиток сучасної німецької мови.

2.2. Лексико-семантична група «Соціальне життя»

Пандемія COVID-19 справила істотний вплив на різні сфери суспільного життя, викликавши значні зміни у способах комунікації, роботи, проведення

дозвілля тощо. Ці зміни знайшли своє яскраве відображення на лексичному рівні у вигляді численних неологізмів, пов'язаних із соціальною тематикою.

Радикально трансформувавши суспільство, пандемія змінила не лише об'єктивні умови життя, а й світогляд та цінності людей.

Одним з проявів цих змін є виникнення терміну «*Anderthalbmetergesellschaft*» (полутораметрове суспільство), який визначає соціум крізь призму фізичної дистанції між людьми. Низка обмежувальних заходів, спрямованих на стримування пандемії, також знайшли відображення у німецькій мові у вигляді цілої групи неологізмів здебільшого негативної конотації: *ANA-Formel* (правило носіння масок, дотримання гігієни та дистанції), *Coronaknigge* (правила «корона вірусного» етикету), *Coronismus* (обмеження прав людини в умовах пандемії) тощо.

Багато нових слів пов'язані з ключовими поняттями карантинних реалій – дистанцією та гігієною. Зокрема, чимало композитів містять у собі компоненти *Abstand* (*Sicherheitsabstand* – безпечна дистанція, *Abstandsvorschrift* – правило дистанціювання тощо) та *Distanz* (*Distanzregelung*, *Distanzunterricht* – дистанційне навчання).

Цікавим австрійським неологізмом став *Babyelefant* – «слоненя» як уособлення рекомендованої дистанції між людьми. Ще одним ключовим атрибутом нового повсякдення стала маска, котра також здобула чимало найменувань: *Mund-Nasen-Schutz*, *Communitymaske*, *Alltagsmaske*. З'явилися навіть скорочені варіанти на кшталт *Munaschu* чи *Munaske*.

Окремо варто відзначити жартівливу назву маски у північнонімецьких діалектах – *Schnutenpulli* («пуловер для пельки»). Це свідчить, що навіть трагікомічні реалії пандемії знаходять своє відображення у грі слів та мовній креативності.

Ще одним популярним неологізмом став *Spuckschutz* – захисний екран від бризок слини, яким обладнувалися прилавки. Отже, мова демонструє дивовижну здатність оперативно реагувати на будь-які зміни дійсності, віддзеркалюючи їх у вигляді численних новотворів та переосмислень.

Серед загальної кількості ковід-неологізмів у сфері соціального життя, що з'явилися у німецькій мові з початку пандемії, значну частину складають слова та вирази, пов'язані зі змінами у соціальній сфері. Вони позначають такі нові реалії:

- Способи комунікації: Zoom-Party, Social Media-Challenge;
- Формати роботи та навчання: Homeoffice, Hybridunterricht;
- Сфера дозвілля: Autokino, Balkonkonzert.

Як зазначено вище, ця група є доволі численною і охоплює неологізми, що відображають зміни в різних сферах соціального життя під впливом пандемії. Розглянемо докладніше підгрупи цих неологізмів.

Пандемія прискорила «цифровізацію» спілкування. З'явилися неологізми на позначення онлайн-форматів:

- Zoom-Party – вечірка в zoom;
- Teclertern – батьки, що підтримують зв'язок з учителями онлайн;
- Pandeimos – неологізм для позначення покоління дітей, народжених в період пандемії.

В умовах самоізоляції змінюються уявлення про дружбу й любов. Звідси з'явилися відповідні поняття:

- Coronials – друзі за листуванням;
- Love-демія – епідемія знайомств онлайн.

Ще одна група неологізмів позначає дистанційні форми діяльності:

- Homeoffice, Remote Work;
- Homeschooling, Hybridunterricht;
- LernLücke – прогалини в знаннях через карантин.

Оскільки значно змінилось дозвілля, з'явилися неологізми на кшталт:

- Balkonkonzert – концерт на балконі;
- Autokino – перегляд фільмів з машини.

Група «Соціальне життя» охоплює неологізми, що відображають адаптаційні мовні та соціальні процеси в нових екстремальних умовах.

Наприклад, неологізм *die Coronial Generation* (покоління короніалів) позначає молодих людей, чиє дорослішання припало на період пандемії. Це слово утворене по аналогії до «мілленіалів» чи «покоління Z», проте акцент робиться саме на визначальному досвіді пандемії. Неологізм має нейтральну конотацію і виконує номінативну та класифікаційну функції. Він вже міцно увійшов до медійного та публіцистичного дискурсів.

Ще один цікавий приклад – слово *die Hamsterkäufe*, тобто "панічні закупівлі". Воно було утворене від основи *Hamster* (хом'як) за аналогією до таких складних слів як *Vorratskäufe* (запаси, нагромадження). Цей неологізм має іронічну, злегка зневажливу конотацію і покликаний критично означити панічне скуповування товарів, спричинене карантинном. Він набув широкого поширення в медійному та побутовому дискурсах.

Ковід-неологізми у сфері соціального життя колоритні та різнопланові за своїми функціями та конотаціями. Їх детальний аналіз дає багатий матеріал для лінгвістичних узагальнень.

Отже, неологізми на позначення нових соціокультурних реалій, зумовлених пандемією COVID-19, становлять чисельну та строкату лексико-семантичну групу, дослідження якої є перспективним в різних аспектах. Їх аналіз дозволяє простежити безпосередній зв'язок між глобальними подіями та лексичними процесами в мові. Крім того, розгляд семантичних, структурних, функціональних особливостей цих неологізмів відкриває широкі можливості для поглибленого вивчення як самих соціокультурних наслідків пандемії, так і загальних тенденцій розвитку сучасної німецької мови.

2.3. Лексико-семантична група «Робота, навчання»

Пандемія COVID-19 та пов'язані з нею карантинні обмеження істотно вплинули на сферу зайнятості та форми роботи. Значно зросло безробіття, роботодавці вдавалися до скорочень персоналу, в той час як інші компанії

активно наймали працівників у сферах з підвищеним попитом (медицина, ІТ, кур'єрська доставка тощо).

Також докорінно змінився сам формат роботи для мільйонів людей. Поширення набув дистанційний режим, який в умовах карантину став оптимальним варіантом збереження робочих місць. Все це знайшло своє відображення в появі цілої низки нової лексики в німецькій мові.

За частотністю вживання у публіцистичному, науковому та побутовому дискурсах лідирує саме термін Homeoffice. Він утворений шляхом поєднання англійського прикметника home (домашній) та німецького іменника das Büro (офіс).

Тому не випадково сам термін Homeoffice набув широкого розповсюдження не лише в професійній мові, але й у широкому повсякденному вжитку. Більше того, він втратив відтінок тимчасовості та екстраординарності і почав сприйматися як цілком звична, стандартна форма зайнятості. Така динаміка значеннєвих змін лексеми Home office підтверджує розширення семантичних значень новітніх одиниць періоду пандемії COVID-19 і пов'язана з соціокультурними трансформаціями в умовах глобальної кризи.

Проблематика дистанційної зайнятості відобразилася в німецькомовних неологізмах на позначення і навчання вдома: das Homeoffice, das Homeschooling, Homeworker тощо. Розглянемо їх більш детально.

Das Homeoffice – робота вдома, дистанційна робота: «Das Homeoffice ist während der Corona-Pandemie zur „neue Normalität“ geworden» (Die Zeit). Часто цю дію позначають новим дієсловом homeofficen.

Homeschooling – домашнє навчання. У роки пандемії часто вживали його синонім Fernunterricht – дистанційне навчання. Напр.: «Aufgrund der Schulschließungen muss ein Großteil des Unterrichts über Homeschooling abgedeckt werden» (Bild).

Homeworker – працівник, який працює дистанційно вдома: «Inzwischen zeigen Studien: Mehr Menschen wünschen sich, auch nach der Pandemie häufiger im Homeoffice und als Homeworker zu arbeiten» (Die Tageszeitung).

Процеси, пов'язані з дистанційною роботою, також активізували цілу низку вже існуючих слів, напр.: digitalisieren, vernetzen, virtuell.

Digitalisieren - оцифровувати, переводити в електронний формат, створювати електронну копію – «Wir müssen alle relevanten Verwaltungsleistungen schnell digitalisieren», sagte der Kanzleramtsminister (Der Spiegel).

Das Homeoffice erfordert auch Vernetzung – зв'язувати електронними мережами. В умовах пандемії це слово набуло нового значення, позначаючи налагодження взаємодії між людьми за допомогою електронних засобів зв'язку.

Virtuell – віртуальний. Його часто використовували для позначення онлайн-заходів: «Messen und Kongresse finden pandemiebedingt nicht wie üblich mit persönlicher Anwesenheit der Teilnehmer statt, sondern weitgehend virtuell» (Handelsblatt).

Пандемія та локдаун спровокували хвилю масових звільнень у багатьох галузях. Щоб позначити це явище, були утворені так звані слова-словосполучення на основі основ corona-: coronabedingte Kündigung, coronabedingte Freistellung.

Coronabedingte Kündigung – звільнення, зумовлене пандемією: «In der Coronakrise mussten viele Beschäftigte coronabedingte Kündigungen hinnehmen» (Die Welt).

Coronabedingte Freistellung – відсторонення від роботи, тимчасове звільнення через пандемію: «Bei der Lufthansa müssen wegen der Krise Tausende Beschäftigte in eine coronabedingte Freistellung» (Spiegel Online).

Вважається, що в умовах пандемії та економічної кризи значно зросте безробіття, що відображено в новому утворенні die Corona-Arbeitslosigkeit – безробіття, викликане пандемією коронавірусу.

Термін *Kurzarbeit* – неповна зайнятість – почали вживати ще в 2009 році під час економічної кризи, але в умовах пандемії коронавірусу він знову активізував карантин посилює роль ІТ – з'явилися поняття *Distanzarbeit* (дистанційна робота), *Onlineklausur* (онлайн-іспит), *Onlinedemo* (мережевий мітинг). Поширилися сталі словосполучення на зразок *digitale Speisekarte* чи *virtuelle Zuschauertribüne*.

Також уряди надавали фінансову підтримку громадянам та бізнесу у вигляді *Coronazuschuss*, *Kinderbonus* тощо.

Крім нових слів, деякі наявні слова зазнали семантичної трансформації, розвинувши нові значення у контексті пандемії (*zoomen*, *Exit*, *Erpizentrum*). Криза COVID-19 суттєво трансформувала всі сфери життя, що знайшло відбиття у мові у вигляді багатьох неологізмів та семантичних новацій.

Отже, можемо констатувати появу цілої низки мовних новотворів, покликаних назвати та концептуалізувати нові явища та реалії у сферах роботи й навчання в умовах глобальної пандемії.

2.4. Лексико-семантична група «Подорож»

Поширення пандемії COVID-19 у 2020 році справило істотний вплив на багато сфер суспільного життя, зокрема на туризм і подорожі. У зв'язку з локдаунами, карантинними обмеженнями та закриттям кордонів відбулися кардинальні зміни у функціонуванні туристичної галузі та моделях подорожування.

Ці зміни знайшли своє відображення у німецькій мові у вигляді значної кількості неологізмів, що стосуються сфери туризму та подорожей.

До лексико-семантичної групи «Подорож» відноситься низка нових слів та висловів, які виникли саме у контексті пандемії та пов'язаних з нею обмежень.

Серед ключових можна виділити такі (табл. 1):

Таблиця 1

Приклади ковід-неологізмів лексико-семантичної групи «Подорож» у
німецькій мові

Німецький термін	Переклад	Пояснення
Bleibencation	Відпочинок вдома	Вимушений відпочинок вдома через неможливість подорожувати
Geisterschiff	Примарний корабель	Порожній круїзний лайнер без туристів
Hamsterfahrt	Шопінг-тур гамстера	Поїздка за товарами в умовах локдауну
Reisewarnung	Попередження про подорож	Офіційне застереження про високий ризик подорожі
Triage-Tourismus	Туризм сортування	Подорож до країн з низькою захворюваністю
Annulierungswelle	Хвиля анулювань	Масове скасування турів, квитків тощо
Geisterflughafen	Аеропорт-привид	Порожній аеропорт через скасування рейсів
Grenzschiessung	Закриття кордонів	Заборона на в'їзд іноземців
Heimkehrwelle	Хвиля повернень додому	Масове повернення туристів додому
Stornierungswelle	Хвиля анулювань броні	Масові скасування заброньованих послуг
Einreiseformular	Форма в'їзду	Анкета про стан здоров'я для в'їжджаючих
Maskenpflicht im Flieger	Обов'язок маски в літаку	Вимога носити маску під час польоту
Reisebeschränkung	Обмеження на поїздки	Заборона або обмеження подорожей

Як видно з проаналізованої таблиці, абсолютна більшість неологізмів цієї тематичної групи має негативне забарвлення та відображає проблеми і обмеження у сфері туризму, спричинені пандемією COVID-19.

Почнімо з одного з найбільш вживаних в даній групі – *Grenzschiessung*, що дослівно означає «закриття кордонів». Цей термін позначає широко впроваджувану під час пандемії практику блокування державами в'їзду іноземців на свою територію з метою обмеження поширення COVID-19. *Grenzschiessung* утворене шляхом типового для німецької мови

словоскладання – поєднання основ *Grenz-* (кордон) та *-schließung* (закриття). З огляду на морфемну будову слово є цілком прозорим та зрозумілим для носіїв мови без додаткових пояснень.

Ще одне досить вдалий приклад – *Bleibencation*, утворене контамінацією німецького дієслова *bleiben* (залишатися) та англійського іменника *vacation* (відпочинок). Цей гібрид влучно передає сутність примусового відпочинку вдома через неможливість подорожувати на тлі пандемії. Попри свій жартівливий відтінок, він досить точно відображає реалії 2020 року, коли мільйони туристів змушені були скасовувати поїздки та шукати альтернативи. Отже, *Bleibencation* є семантично мотивованим і впізнаваним неологізмом.

Щодо експресивного *Hamsterfahrt* ("шопінг-тур гамстера"), то тут маємо приклад метафоричного перенесення – асоціації поведінки людей в умовах пандемії з інстинктами тварин. Це гумористичне слово жваво і образно змальовує ситуацію масової панічної скупки товарів в період карантину. Його влучність зумовила швидке розповсюдження у німецькомовних ЗМІ та інтернеті.

Провідним словотвірним способом тут виступає композиція - утворення складних слів шляхом поєднання основ: *Grenzschiessung*, *Annulierungswelle*, *Stornierungswelle*, *Hygienekonzept*, *Contact-Tracing-App* тощо. Такі терміни є зрозумілими без перекладу, оскільки відображають конкретні реалії, пов'язані з подорожами в умовах пандемії.

Багато неологізмів цієї групи були запропоновані експертами у галузі туризму, журналістами або урядовцями для позначення нових реалій у цій сфері. Оскільки туристична індустрія зазнала істотного удару через пандемію, то саме ця тема була однією з найбільш обговорюваних і висвітлюваних у медіа. Відтак преса та інтернет-комунікація сприяли швидкому поширенню, закріпленню та входженню до мовного вжитку багатьох подібних неологізмів.

Варто також відзначити ситуативний і тимчасовий характер більшості проаналізованих одиниць. Завдяки актуальності для певного періоду вони швидко увійшли в ужиток і так само швидко можуть зникнути з мови після

нормалізації ситуації. Разом з тим, дослідники прогнозують, що деякі з цих слів такі як *Bleibencation*, *Grenzschiessung*, *Hygienekonzept* тощо можуть закріпитися у мові і після завершення пандемії.

Що стосується стилістичних особливостей, то більшість нейтральних термінів стосується офіційних норм, обмежень, правил (*Gesundheitserklärung*, *Einreiseformular*, *Reisebeschränkung*). Водночас наявні і розмовні, жартівливі номінації (*Hamsterfahrt*, *Geisterschiff*), що мають виразне експресивне забарвлення та використовуються переважно в ЗМІ та інтернеті.

Отже, ковід-криза і пов'язані з нею обмеження суттєво вплинули на сферу туризму і знайшли своє відображення у німецькій мові у вигляді значної кількості неологізмів на позначення нових явищ та понять у цій галузі. Переважна більшість цих інновацій має ситуативний характер і, ймовірно, вийде з активного вжитку після завершення пандемії. Проте деякі з них можуть закріпитися у мові на тривалий час або назавжди. Лише подальший мовний розвиток покаже, які саме ковід-неологізми, пов'язані з туризмом та подорожами, стануть частиною лексичного фонду сучасної німецької мови.

Висновки до другого розділу

Пандемія COVID-19 справедливо вважається подією епохального масштабу, яка кардинально змінила обличчя нашої цивілізації. Її наслідки виявилися надзвичайно глибокими та всеохоплюючими, торкнувшись кожної сфери людського буття. Відтак, закономірно, що цей соціальний катаклізм знайшов своє чітке віддзеркалення у мовній картині світу, значно збагативши та трансформувавши словниковий склад. Аналіз мовних змін німецької мови в період коронакризи дозволяє простежити глибинні трансформації свідомості, мислення, поведінкових практик і соціокультурних реалій німецькомовної спільноти. Адже саме через мову людина пізнає та концептуалізує світ, а отже, мовні інновації слугують своєрідним «сейсмографом» зламу епох. Значний масив неологізмів, що з'явився у цей

період, відображає принципово нові явища та поняття, характерні для «коронавірусної епохи»: феномен соціального дистанціювання, обмежувальні протиепідемічні заходи, зміна форматів праці й навчання, культурні та психологічні наслідки пандемії тощо. Таким чином, поповнення лексики є безпосередньою реакцією мови на важливі суспільні зміни.

Основними способами поповнення лексики німецької мови за часів коронакризи стали: запозичення медичних термінів до загальноживаної мови, іншомовні запозичення, словотвір та семантичні зміни (неосемантизми).

Пандемія COVID-19 справді спричинила лавиноподібне поширення медичної термінології та вивела тему охорони здоров'я на передній план у засобах масової інформації. Їх активне використання у мас-медіа з одного боку сприяє популяризації наукових понять, а з іншого – їх переходу до розмовної мови пересічних громадян.

Нині не лише фахівцям, а й широкому загалу відомі епідеміологічні терміни на кшталт репродуктивного числа (Reproduktionszahl), ПЛР-тесту (PCR-Test), залишкового (Restimmunität) та колективного (Herdenimmunität) імунітету, інкубаційного періоду (Inkubationszeit) тощо.

Окрім медичної лексики, пандемія принесла хвилю англійських запозичень, адже англійська є мовою міжнародного спілкування. Серед них – іменники на позначення нових реалій: поширення інфекції (spreading), відлучення хворих від штучної вентиляції легень (weaning), локдаун (lockdown), стримування епідемії (containment), відстеження контактів (contact tracking), осередок спалаху хвороби (hotspot), дистанційна робота (homeworking) тощо.

Для деяких понять існують як запозичена, так і калькована німецька назва. Наприклад, заклад харчування на виніс – ghostkitchen / geisterküche, надпоширювач інфекції – superspreader / superüberträger, захисний екран для обличчя – faceshield / gesichtsschild.

Основним способом поповнення словникового запасу стало словоскладання – утворення нових слів на базі наявних коренів за

продуктивними моделями німецької мови. Багато складних новотворів пов'язані з ключовими поняттями «коронавірус» та «COVID-19»: *Corona-Verlauf*, *Covid-19-Aktivität*, *Corona-Infektion*, *Coronavirus-Pandemie*, *Corona-Lockerung* тощо.

Отже, пандемія справді стала потужним каталізатором мовних змін, збагативши німецьку мову низкою медичних термінів, англіцизмів та неологізмів, утворених шляхом складання слів і семантичної деривації. Більшість із цих новотворів тісно пов'язані з вірусом, хворобою та їх наслідками. Залишається побачити, які з них надовго закріпляться у мовному узусі, а які відійдуть разом із подоланням пандемії.

Найбільш помітною тенденцією стало використання слів «Corona» та «Covid», що породило сотні нових композитів: *Corona-Verlauf*, *Coronafrisur*, *Corona-Ausbruch*, *Covid-19-Pass* тощо. Цікавим явищем є неосемантизми - коли вже наявні у мові слова набувають додаткових значень на позначення пов'язаних з пандемією реалій. Наприклад, «Corona» з астрономічного терміну перетворилось на назву вірусу.

Гібридні утворення шляхом контамінації основ є найбільш експресивним способом мовної номінації. Показовими прикладами є лексеми на кшталт *Quarantini*, *Panikdemie* чи *Infodemie*.

Окремо варто наголосити на домінуванні англомовних запозичень, що пояснюється глобалізованим характером пандемії та провідним статусом англійської мови у світі. Лексеми *lockdown*, *social distancing*, *superspreader*, *homeschooling* тощо міцно увійшли до німецькомовного дискурсу.

Отже, досліджуючи лексико-семантичні групи ковід-неологізмів у сучасній німецькій мові, ми бачимо, що пандемія COVID-19 справила колосальний вплив на німецьке суспільство, що відобразилося у появі величезної кількості нових слів та значень. Аналізуючи неологізми, пов'язані зі здоров'ям, соціальним життям, роботою, навчанням та подорожами, можна скласти цілісне уявлення про трансформацію способу життя німців в умовах карантинних обмежень.

Зокрема, у групі «Здоров'я» з'явилися такі неологізми, як «Coronasaison» та «Coronafrisur», що ілюструють зміну звичних практик; «Coronaspeck» – набрана на карантині зайва вага. Лексика соціальної сфери – «Social Distancing», «Geisterspiele» – демонструє вимушену соціальну ізоляцію та обмеження дозвілля.

Група «Робота і навчання» представлена такими неологізмами, як «Homeoffice», «Homeschooling», «Zwangsurlaub», що відображають нові реалії дистанційної діяльності. Нарешті, сфера подорожей збагатилася словами «Reisewarnung» та «Einreisesperre», пов'язаними з закритими кордонами.

Отже, криза COVID-19 яскраво продемонструвала нерозривний взаємозв'язок між мовою та суспільством. Мова оперативно реагує на будь-які зміни в оточуючій дійсності, відображаючи їх у лексичних та семантичних інноваціях. Безсумнівно, наслідки пандемії залишать глибокий слід в історії людства та лінгвістиці зокрема. Проаналізовані неологізми демонструють комплексний вплив пандемії COVID-19 на німецьке суспільство. Вони охоплюють різні аспекти життя, відображаючи як обмеження та заборони, так і нові звички та практики.

РОЗДІЛ 3.

МОРФОЛОГІЧНА СТРУКТУРА КОВІД-НЕОЛОГІЗМІВ В СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Пандемія COVID-19 справила значний вплив на розвиток лексичного складу німецької мови, зокрема зумовивши появу великої кількості неологізмів, пов'язаних із новою хворобою та її наслідками. Цікавим є аналіз морфологічної структури цих інновацій, оскільки він дозволяє виявити продуктивні способи словотворення, характерні для ковід-неологізмів. Більшість дослідників відзначають переважання двох основних словотвірних моделей серед проаналізованої групи слів – словоскладання та афіксації. Продуктивність складних іменників та прикметників пояснюється необхідністю максимально ёмно та зрозуміло називати нові для носіїв мови реалії життя в умовах пандемії. Серед словоскладань з коренем -corona- найпоширенішими є Corona-Party, Corona-Krise, Corona-Patient тощо. Досить багато ковід-неологізмів утворено також шляхом афіксації. Продуктивними виявилися суфікси -ung (Quarantänisierung), -t (Getestet), -bar (systemrelevant), -isch (coronabedingt) тощо, за допомогою яких переважно відбувається субстантивація та ад'єктивація. Важливу роль відіграють і префікси, зокрема miss- (Missachtung).

Окрім згаданих способів словотворення, серед ковід-неологізмів наявна також певна кількість складноскорочених слів (Corona-App), запозичень (Lockdown, Social Distancing) та конверсій (Geboosterte).

Звернімося до більш детального розгляду способів утворення ковід-неологізмів.

3.1. Ковід-неологізми – запозичення

Пандемія COVID-19 спонукала до активного використання медичних термінів, вивівши тему медицини на передні позиції в усіх засобах масової

інформації. Широке побутування медичних термінів у мас-медіа впливає на їх популяризацію та перехід у систему загальноживаної літературної мови. Адже сьогодні з поняттями з галузі епідеміології, такими як індекс репродукції вірусу, ПЛР-тест, залишковий імунітет чи інкубаційний період, знайомі не лише фахівці. Отож, поповнення лексики сучасної німецької мови в період пандемії коронавірусу відбувається за рахунок професійних медичних термінів та термінів галузі епідеміології. Вони переходять у повсякденне розмовне мовлення, оскільки COVID-19 торкнувся всіх сфер людської діяльності.

Умови соціальної напруги, спричиненої пандемією COVID-19, локдаунами та суворими карантинними обмеженнями, активізували мовну творчість. Спостерігається креативний підхід як на рівні форми, так і змісту мовних знаків, релевантних сьогоденню. Адже мовна гра – це один із способів адаптації до складного психологічного періоду в житті суспільства.

Стресогенні ситуації провокують лінгвокреативність носіїв мови. Внаслідок цього розкривається потенціал мови у творенні неологізмів, вивільняються її приховані сили. Деякі нові слова спершу з'явилися в медіапросторі як меми. Інші неологізми задовольняли потребу у вербалізації ситуації, спричиненої пандемією та локдауном, чи емоційного стану людей або їхнього ставлення до цієї ситуації.

Виходом зі стану психологічної напруги в суспільстві є іронічне ставлення мовців до подій та явищ, що викликають занепокоєння. Внаслідок цього виникає численна група експресивних неологізмів.

Більшість запозичених ковід-неологізмів зберігають свою англійську вимову та написання. Вони належать до іменників, наприклад:

- das Lockdown
- der Lockdown
- das Social Distancing
- der Superspreader

Проте всі слова пристосовуються до граматики німецької мови. Це відбувається за допомогою таких способів:

1. Додавання артиклю: *der Lockdown, die Party, das Meeting*

„Trotz vieler positiver Entwicklungen bleibt Afrika aber **einer der weltweiten Hotspots**: 67 Prozent aller HIV-Infizierten leben in Sub-Sahara-Afrika“. (Die Presse, 17.07.2010)

„Jeder einzelne von uns muss deshalb bis zum 3. Mai **im Lockdown** bleiben“, sagte Indiens Premierminister. (www.handelsblatt.com, datiert vom 14.04.2020)

2. Додавання закінчень відмінювання: *des Lockdowns, der Partys*

„Der Einsatz **von Boostern** in der Praxis wäre wohl kein großes Problem“.

(www.wz.de; datiert vom 09.07.2021)

„Ein Team um Neurowissenschaftler Dominique de Quervain untersucht die Auswirkungen **des Coronastresses**“. (www.bzbasel.ch; datiert vom 16.04.2020)

3. Додавання суфіксів для утворення нових частин мови: *lockdownen*

(дієслово), *gezoomt* (дієприкметник).

„Viele Schüler fühlten sich im Lockdown isoliert. Sie hat gestern den ganzen Tag **gezoomt**“.

„Schmidt appelliert an die Bürgerinnen und Bürger, sich impfen oder **boosten** zu lassen“. (www.goettingen.de; datiert vom 28.01.2022)

Найпродуктивнішим способом творення німецьких ковід-неологізмів є додавання до іншомовного кореня німецьких префіксів та суфіксів. Наприклад:

1. З використанням префікса *Corona-*: *Coronafrisur, Coronaspeck, Coronaparty*:

„Juli geht jetzt wieder in die Schule, »in die **Corona-Schule**«, wie sie sagt. Die **Corona-Schule** ist gar nicht so übel, findet sie. In der **Corona-Schule** hat man kleine Klassen, und die Lehrer haben viel Zeit für jedes Kind. Corona-Schule ist auch nur jede zweite Woche“. (Die ZEIT, 20.05.2021)

2. За допомогою суфіксів *-er, -ung, -itis, -chen*: *Hamsterer, Maskenbefreiung, Quarantänitis*:

„Wenn ihr ein neues Wirtschaftswunder wollt, dann lasst Millionen **Homeofficer** zurück in ihre heimeligen Resopalräumlichkeiten“. (www.rnz.de; datiert vom 12.02.2021)

„Aber es schleckt keine Geiss weg: Das Leben ist lebensgefährlich - mit und ohne Corönchen ...“ (www.srf.ch; datiert vom 13.03.2020)

3. Складання основ: *Infektionskette, Ansteckungsgefahr.*

„So habe sich die Zahl der Arbeitsplätzen in der Landesverwaltung, die **"homeofficefähig"** sind, seit vergangenem Jahr von 10 000 auf 50 000 erhöht“. (www.sueddeutsche.de; datiert vom 20.01.2021)

До найбільш продуктивних належать суфікси -er (для творення назв осіб за родом діяльності), -ung (для утворення абстрактних назв процесів та явищ) та -itis (для найменування запалень, хвороб).

Експресивні новотвори, пов'язані з COVID-19, характеризуються як емоційно-оцінні. Серед них трапляються як негативні оцінки (Maskentrottel, Klopapierhysterie, Nacktnase), так і позитивні (Alltagsheld, Knuffelkontakt). Є також гумористичні утворення на кшталт Nasenpimmel. Отже, експресивні неологізми, крім номінативної, виконують функцію вираження додаткових смислових і емоційних відтінків, сприяють мовній економії. Поряд з поширеними словами на зразок Coronawelle, в німецькій мові з'являються й конкретні образні вирази на позначення осіб – Coronatsunami, Hygienieritter, MaskenFlickenteppich тощо. Вони часто містять оцінний компонент для вираження додаткових смислів, почуттів та емоцій під час пандемії. Наприклад:

„Die deutschen Arbeitnehmer bekommen die **Corona-Keule** auf dem Job-Markt deutlich zu spüren. Wegen der anhaltenden Krise ist die Zahl der Arbeitslosen im Juni erneut gestiegen“. (www.bild.de; datiert vom 01.07.2020)

„Eine Zumutung, die wir auf uns nehmen, aber noch lieber anprangern, jedes verdammte Mal, wenn wir uns das Teil von den Ohren flippeln und uns fühlen wie Hygiene-Ritter, die soeben im Nahkampf mindestens ein Bein verloren haben“. (www.zeit.de; datiert vom 05.08.2020)

Отже, експресивна функція полягає у вираженні емоційного ставлення мовця до позначуваного явища. Багато нових слів містять оцінні конотації, наприклад «Coronamüdigkeit» (втома від коронавірусу), «Coronakilos» (зайві кілограми, набрані під час пандемії). Пандемія також прискорила процеси словотворення в німецькій мові. Поширеними є утворення складних слів шляхом контамінації, як-от «Coronials» (від «Corona» + «Millennials») – покоління молодих людей, на життя яких істотно вплинула пандемія. У мовленні з'являються іронічні okazionalizmi, такі як «Hustensaison» (сезон кашлю), «Niesweltmeister» (чемпіон світу з чхання).

Як свідчать приклади, коронавірусна криза збагатила лексичний склад німецької мови новими одиницями на позначення специфічних реалій пандемічної доби. Багато з цих слів виконують експресивну функцію, передаючи емоційно-оцінне ставлення носіїв мови до нових явищ.

Отже, ковід-неологізми в сучасній німецькій мові утворюються переважно шляхом запозичення з англійської та за допомогою німецьких словотворчих засобів – префіксів і суфіксів. Англійські запозичення зберігають своє написання та вимову, але можуть зазнавати граматичної адаптації. Серед словотвірних моделей найбільш типовими є додавання префікса Corona- та суфіксів -er, -ung, -itis. Дослідження ковід-неологізмів дає цікавий матеріал для вивчення сучасних словотворчих тенденцій у німецькій мові.

3.2. Ковід-неологізми, що виникли шляхом деривації

У попередньому підрозділі роботи було розглянуто запозичені ковід-неологізми в німецькій мові та способи їх адаптації. Проте значна кількість нових слів та виразів, пов'язаних з пандемією, утворилася в німецькій мові за допомогою словотворення, а саме деривації (різноманітних видів афіксального словотворення).

Значну їх частину становлять слова, утворені в німецькій мові за допомогою деривації – словотвірного процесу, який полягає у творенні нових лексичних одиниць на базі вже наявних у мові слів за допомогою афіксів.

З-поміж дериваційних способів найбільшу продуктивність виявляє основокладання. Утворені композити (Klimakleber, Datenhunger) передаються переважно описово та шляхом калькування:

*„Beim Ticketkauf müssen die Kontaktdaten angegeben werden. Das diene dazu, die **Kontaktkette** bei einem möglichen Covid-19-Infektionsfall nachverfolgen zu können“.* (Die Rheinpfalz, 08.07.2020)

*„Wir haben einen sehr starken **Öffnungswunsch** in großen Bereichen der Gesellschaft“.* (www.faz.net; datiert vom 06.03.2021)

Ще одне джерело – афіксальне словотворення за допомогою префіксів (Entschleunigung) і суфіксів (Vermummungsverbot), а також їх комбінацій (Entschleuniger). Тут застосовується ширше коло перекладацьких трансформацій.

Серед префіксів вирізняються Corona- та Anti-, що стали своєрідними «маркерами» нової лексики пандемічної доби. Продуктивними є також суфікси -er, -ung, -frei для позначення діячів, процесів та ознак:

*„Bis gestern Mittwoch stieg die Zahl der derzeit erfassten **Coronapositiven** um 2937 auf 80 572, teilte der Zivilschutz mit“.* (St. Galler Tagblatt, 02.04.2020)

*„Einer **Lollipop-Testung** für Kleinkinder steht [Ursula G.] aufgeschlossen gegenüber, "damit kann man manche, die symptomlos positiv sind, so wie an Schulen herausfischen".* (www.wienerzeitung.at; datiert vom 24.04.2021)

Для ідентифікації неологізмів у німецькій мові пропонуються такі критерії: кількість фіксацій, різноманітність джерел, незалежність номінації, наявність похідних і потенційних вживань. У цій роботі застосовується класифікація за способом творення на три групи: 1) утворені словотвірною деривацією; 2) утворені семантичною деривацією; 3) запозичення. Це проста і водночас містка схема.

Аналіз німецьких періодичних видань дозволив виявити 110 неологізмів для дослідження. З них 41 одиниця належить до словотвірної деривації, 10 – до семантичної, 59 – це запозичення. Отже, спостерігається активне функціонування різних джерел поповнення німецького лексикону інноваціями.

Префіксація – це словотвірний спосіб за допомогою префіксів. Префікси додаються до початку слова. З-поміж ковід-неологізмів виділяються два найбільш продуктивних префікси:

1. *Corona-* *Coronaferien*, *Coronafrisur*, *Coronakilos*, *Coronaparty*. З допомогою цього префікса утворюються різні позначення нових реалій, пов'язаних з пандемією COVID-19 та карантинними заходами.

„*Im Landkreis Rhön-Grabfeld ist ein weiterer neuer **Coronafall** bestätigt worden*“. (www.mainpost.de; datiert vom 13.07.2020)

2. *Anti-* *Antikörper*, *Antigentest*, *Antigehalt* – префікс протидії, опору. Вказує на протидію коронавірусу за допомогою відповідних методів (тестування, антитіла тощо).

„*Bayerns Regierungschef Söder kündigt an, dass der **Anti-Corona-Kampf** wohl noch länger dauern wird*“. (www.badisches-tagblatt.de; datiert vom 14.08.2020)

Отже, префіксація активно використовувалася в німецькій мові для творення нової ковідної лексики і вирізняється наявністю специфічних для пандемії префіксів *Corona-* та *Anti-*. **Superspreader durchimpfen**

Суфіксація – це додавання до основи слова словотвірного суфікса. Суфікси можуть мати різне значення та словотвірну функцію. Ковід-неологізми утворюються за допомогою таких найбільш характерних суфіксів:

1. Суфікс *-er* для назв осіб: *Hamsterer*, *Impfgegner*, *Maskenverweigerer*, *Hygieneverweigerer*, *Leugner*, *Coronaleugner*. За допомогою суфікса *-er* активно створюються назви людей, чия поведінка якимось чином пов'язана з пандемією.

2. Суфікс *-ung*: *Lockdown*, *Shutdown*, *Maskenpflicht*, *Abstandsregelung*. Цей суфікс слугує для утворення абстрактних назв дій, процесів, станів.

3. Суфікс *-frei: maskenfrei, coronafrei, quarantänefrei*. За допомогою цього суфікса виражається відсутність чогось.

Отже, суфіксальний словотвір широко використовувався для творення німецьких ковід-неологізмів за характерними словотвірними моделями.

Конверсія як спосіб словотвору полягає у переході слова з однієї частини мови в іншу без зміни його форми. Приклади ковід-неологізмів, утворених конверсією:

zoomen (дієслово) – від zoom (іменник)

Die Schüler mussten viel zoomen während des Lockdowns.

Geboosterte (іменник) – від Boostern (дієслово)

Viele Geboosterte glauben sich vor Omikron geschützt

Impfmüdigkeit (іменник) – від impfmüde (прикметник)

Man beobachtet eine wachsende Impfmüdigkeit in der Bevölkerung.

Значну частину неологізмів у сучасній німецькій мові становлять утворення, що виникли внаслідок словотвірної деривації – процесу творення нових слів на основі вже наявних мовних одиниць за допомогою афіксів чи основоскладання.

При перекладі таких неологізмів використовуються різноманітні способи: описовий переклад (Energiewende – «енергетичний перехід»), калькування (Corona-Krise – «коронокриза»), функціональний аналог (Powerfrau – «супержінка»), пряме запозичення (Femen-Aktivistin – «активістка Femen») тощо.

Серед словотвірних неологізмів найчисленнішу групу складають композити, утворені основоскладанням (Corona-Fälle, Schaufensterbummel). Їх переклад здійснюється переважно калькуванням чи описово.

Ще одне активне джерело – афіксальне словотворення (Globalisierung, simsens). Тут застосовується ширший спектр перекладацьких трансформацій: від запозичення чи підбору наявного еквівалента до функціонального аналогу чи калькування. Словотвірна деривація є потужним способом поповнення

німецького лексикону неологізмами. А для їх адекватної передачі перекладач має володіти всім арсеналом перекладацьких прийомів і трансформацій.

Тобто в процесах словотворення задіяні не лише афіксація (префіксація, суфіксація), але й конверсія та основоскладання. Всі разом ці способи забезпечили швидке збагачення німецької мови ковід-неологізмами.

З-поміж префіксів найбільш продуктивним виявився Corona-, з-поміж суфіксів – суфікси *-er*, *-ung* та *-frei*. Усі ці афікси та словотвірні моделі активно використовувалися для позначення нових понять та реалій часу пандемії коронавірусу. Отримані результати свідчать про те, що саме словотвір слугував найпотужнішим механізмом збагачення і поповнення лексики німецької мови новими ковід-неологізмами.

Отже, дериваційні механізми відіграли ключову роль у поповненні німецького лексикону інноваціями на позначення нових реалій пандемічної дійсності.

3.3. Ковід-неологізми, що виникли шляхом словоскладання

Частина ковід-неологізмів утворилася в німецькій мові шляхом словоскладання – процесу об'єднання двох або більше основ для створення композитів – складних слів. Композити посідають особливе місце в лексичному складі німецької мови, адже складні слова становлять понад 60% її лексичного фонду.

Композит складається з двох чи більше основ. При цьому одна основа є головною, а інші – залежними. Наприклад: *Sonnenlicht* (сонячне світло), або *Schulsystem* (система шкіл).

Композити виступають найпродуктивнішим способом словотвору в німецькій мові. Створення нових слів шляхом поєднання двох або більше лексем чи їхніх основ називається словоскладанням. Це один з найпродуктивніших способів неологізації.

У процесі композиції відбувається злиття лексичних значень компонентів і утворення нової семантичної одиниці з додатковим смисловим відтінком. Відомі базові моделі композитів – поєднання іменника з іменником чи прикметника з іменником. Наприклад, E-Auto, Bio-Bauer. За спостереженнями лінгвістів, в англійській та німецькій мовах ХХІ століття особливої продуктивності набула телескопія – утворення неологізмів шляхом зрощення частин існуючих слів (Edutainment) чи слів і морфем (Osteuropäer).

Значна кількість ковід-неологізмів також утворилася саме шляхом словоскладання. Наприклад:

Lockdown – жорсткі карантинні обмеження, закриття країни.

Corona-App – програма для відстеження контактів з хворими на COVID-19.

Infektionskette – ланцюг заражень коронавірусною інфекцією.

Як бачимо, в умовах пандемії продуктивність словоскладання значно зросла як зручного способу номінації нових понять. Композити, як правило, точно називають явища чи процеси, виступаючи «компактними номінаціями». Серед типів складних слів найбільш поширені складні іменники з повнозначними частинами (Klimakrise, Hamsterkauf), а також з першою іншомовною частиною (Infodemie). Основним джерелом компонентів для утворення ковід-композитів виступили загальноживані німецькі та іншомовні слова, а також пандемічна лексика, що вже ввійшла в ужиток, наприклад:

Corona (коронавірус) *Lockdown* (жорсткі обмеження)

Основоскладання – це поєднання двох або більше основ для утворення нового складного слова. Приклади ковід-неологізмів, утворених шляхом основоскладання:

Infektionskette – ланцюг (мережа) заражень;

Ansteckungsherd – осередок зараження;

Impfgegner – противник щеплень;

Coronaleugner – заперечувач корона вірусу;

Geisterspiel – матч без глядачів.

Отже, складні слова активно використовувалися для найменування різних явищ та понять, пов'язаних з COVID-19.

Численні неологізми утворюються також за допомогою префіксів і суфіксів:

Entschleunigung – уповільнення темпу життя. За допомогою префікса *ent-* і суфікса *-ung*. Перекладається калькуванням як «уповільнення».

Vermummungsverbot – заборона маскування обличчя (наприклад, під час акцій протесту). Можна передати описово як «заборона приховування обличчя».

Поєднання афіксації та основоскладання:

Entschleuniger – той, хто сповільнює темп життя. Перекладається описово як «прибичник уповільнення».

Klimaaktivist – активіст кліматичного руху. Відтворюється калькуванням як «клімат-активіст».

Отже, конверсія також слугувала одним зі способів збагачення німецької мови новою ковідною лексикою шляхом переходу слів з однієї частини мови в іншу.

Деякі компоненти стали особливо продуктивними саме у взаємодії з новою ковідною лексикою, такі як *Bio-*, *Eco-*, *Home-*. Їх активне використання є віддзеркаленням змін у змістовному наповненні неологізмів доби пандемії. Можна констатувати, що переклад таких композитів на інші мови часто є складним завданням внаслідок їхньої семантичної щільності та стислості.

Для передачі композитних ковід-неологізмів українською мовою використовуються такі способи:

- Калькування (поморфемний переклад): *Lockdown* – локдаун; *Infektionskette* – ланцюг заражень
- Описовий переклад: *Hamsterkauf* – скуповування товарів уперед; *Social Distancing* – дотримання соціальної дистанції
- Лексична заміна: *Coronaleugner* – заперечник коронавірусу

Загальновідомо, що пандемія COVID-19 справила вплив на розвиток німецької мови, зокрема сформувала потужний пласт нової лексики, пов'язаної з вірусом та його наслідками.

Значна частина таких ковід-неологізмів утворена саме за допомогою словоскладання – поєднання двох або більше основ для створення складних слів. З огляду на високу продуктивність композиції загалом у німецькій мові (через цей механізм утворено понад 60% лексики), не випадково такий спосіб став особливо активним для номінації «пандемічних» реалій.

Аналіз неологізмів-комполітів, зафіксованих протягом 2020–2022 рр. у німецькомовних періодичних та Інтернет-виданнях, дозволяє виокремити кілька тематичних груп ковід-складних слів. Передусім вирізняються лексеми на позначення суто медичних та епідеміологічних реалій. Тут можна згадати *Antigen-Schnelltest* (швидкий антиген-тест), *Coronazeit* (час пандемії коронавірусу), *Cyberkrankenhaus* (віртуальний госпіталь), *Immunitätspass* (паспорт імунітету) тощо.

Іншу численну групу складають комполіти, що віддзеркалюють зміну у життєвому устрої та стилі поведінки людей, наприклад: *Distanzbesuch* (візит з дистанції), *Fernunterricht* (дистанційне навчання), *Hamstereinkauf* (скуповування запасів «наперед»), *Höhenpuffer* (відстань у черзі), *Social Bubbles* (невеликі «спільноти» спілкування тощо). Як бачимо, одним з формотворчих елементів для багатьох новотворів виступили активізовані умовами пандемії відомі терміни *Distanz*, *Homeoffice*, *Lockdown*, *Quarantäne*.

Ще одна група слів-комполітів виокремилася під впливом глобального «зеленого» тренду, актуалізованого пандемією, і позначає поняття екологічно дружніх інновацій та поведінкових змін, як-от: *Bioreise* (екотуризм), *Ökokrise* (екологічна криза в умовах COVID), *Solarenergiepakt* (пакт щодо сонячної енергетики), *Umweltbonus* (бонус для екологічного транспорту).

Щодо структурних особливостей, то найпоширенішими виявилися двоосновні комполіти. Водночас спостерігається й тенденція до утворення більш складних трьох- чи навіть чотирьохосновних новотворів, що дозволяє,

незважаючи на довжину такого слова, максимально інформативно передати сутність нового поняття одним словом.

Приклади: *Geisterspielbetrieb*, *Socialdistancingregeln*,
Coronaüberbrückungshilfen.

Особливістю багатьох композитів-неологізмів є те, що вони творяться за аналогією до вже наявних у мові сталих словосполучень чи виразів. Наприклад, сполуки *soziale Distanz* та *Solidarität* в умовах пандемії трансформувалися у формі складних слів *Sozialdistanz*, *Solidaritätsspaziergang*.

Таблиця 2

Ковід-неологізми, що виникли в німецькій мові шляхом
словоскладання

Неологізм	Структура	Значення
Corona-Pandemie	Corona + Pandemie	Пандемія коронавірусу
Corona-Krise	Corona + Krise	Криза, спричинена пандемією коронавірусу
Corona-Zeit	Corona + Zeit	Період пандемії коронавірусу
Corona-Patient	Corona + Patient	Пацієнт з коронавірусом
Corona-Tagebuch	Corona + Tagebuch	Щоденник переживань під час пандемії

Як бачимо з таблиці, більшість ковід-неологізмів утворені шляхом складання іменника «Corona», що позначає сам вірус, з іншим іменником – *Pandemie*, *Krise*, *Zeit* і т.д.

Це дозволяє чітко і лаконічно передати поняття, пов'язані з пандемією COVID-19. Такі складні слова є зрозумілими носіям мови, оскільки їх значення випливає зі значень компонентів. Використання словоскладання для утворення термінів на позначення нових понять під час пандемії є продуктивним способом збагачення словникового складу. Це дозволяє оперативно номінувати нові явища та потреби суспільства.

Під час пандемії COVID-19 словоскладання активно використовувалося для позначення реалій, пов'язаних з поширенням коронавірусу. Компонент

Corona став основою для створення цілої низки неологізмів на кшталт *Corona-Pandemie*, *Corona-Krise*, *Corona-Zeit* тощо.

Окрім похідних з компонентом Corona, з'явилася велика кількість інших складних слів, що характеризують різні аспекти життя в умовах пандемії. Серед них можна виділити наступні тематичні групи:

1. Слова на позначення заходів та обмежень, введених через COVID-19: *Kontaktsperre* (заборона контактів), *Maskenpflicht* (обов'язок носити маску), *Ausgangssperre* (комендантська година) тощо.

2. Назви людей за їхньою роллю у пандемії: *Corona-Leugner* (коронаскептик), *Impfverweigerer* (відмовник вакцини), *Homeoffice-Arbeiter* (працівник на віддаленій роботі) та ін.

3. Позначення нових реалій та тенденцій: *Geisterspiel* (матч без глядачів), *Hamsterkauf* (скуповування товарів вприсад), *Balkonkonzert* (концерт на балконі) тощо.

Як бачимо, сфера вживання ковід-неологізмів, утворених складанням слів, є надзвичайно широкою. Вони охоплюють практично всі аспекти нової пандемічної реальності.

Отже, можна казати, що пандемія дала потужний поштовх для неологізації німецької мови шляхом словоскладання у багатьох лексико-тематичних групах – від медицини й нового життєвого укладу до психологічного стану людей і глобальних екотрендів.

Перекладачі ж сьогодні повинні докласти немалих зусиль, аби передати всю смислову багатоплановість таких інновацій українською, послуговуючись різними стратегіями – від калькування до описового перекладу та лексичних замінів.

Отже, словоскладання виступило одним з найпродуктивніших джерел поповнення сучасної німецької мови новими лексемами на позначення реалій доби пандемії COVID-19. Ключову роль у цих процесах відігравали як загальноновживані, так і нові «пандемічні» компоненти. Переклад композитів

потребує застосування різних стратегій, починаючи від калькування до лексичних трансформацій.

Щодо подальших перспектив вивчення ковід-неологізмів, варто зазначити наступне:

1. Доцільно простежити динаміку розвитку цих одиниць – які з них закріпляться у словниковому складі німецької мови надовго, а які вийдуть з активного вжитку після завершення пандемії.

2. Варто дослідити продуктивні словотвірні моделі серед ковід-неологізмів та виявити найбільш уживані форманти на кшталт *-pflicht*, *-kauf*, *-arbeiter* тощо.

3. Доречно провести зіставний аналіз ковід-неологізмів, утворених шляхом словоскладання в німецькій та інших мовах, щоб виявити універсальні й ідіоетнічні риси.

4. Можна дослідити функціонування окремих груп ковід-неологізмів (наприклад, назв осіб чи соціальних явищ) в медійному, публіцистичному та художньому дискурсах.

5. Цікавим є аналіз сполучуваності та синонімії ковід-неологізмів, а також їхньої прагматичної ролі в комунікації.

Отже, неологізми доби коронавірусу є вдячним матеріалом для різноаспектних лінгвістичних студій, результати яких дозволять глибше зрозуміти як саме явище мовних інновацій в умовах кризи, так і загальні механізми розвитку й функціонування німецької мови.

3.4. Ковід-неологізми, що виникли шляхом метафоризації, метонімії

Сучасні методи перекладу все частіше вдаються до прямого включення іншомовних слів та пошуку функціональних аналогів. Це пов'язано з активним поповненням словникового запасу в умовах пандемії COVID-19.

Зокрема, в німецькій мові з'явилася низка ковід-неологізмів, утворених метафоричним та метонімічним способом. Розглянемо деякі приклади.

Яскравою метафорою є слово «Maskenmensch» («людина-маска»), що переносить уявлення про зміну зовнішності людини під впливом пандемії. Метонімічне словосполучення «zweite Welle» («друга хвиля») вживає частину (хвиля) замість цілого (епідемія). Щодо прямого включення, то воно доречне для інтернаціональних термінів: локдаун, карантин, дистанціювання. Це спрощує розуміння тексту.

Неологізми – це новостворені слова або вирази, які не входять в традиційний лексикон мови і з'явилися для опису нових явищ, предметів або концепцій. У випадку COVID-19 це включає в себе створення слів та фраз для опису симптомів, заходів безпеки, лікування та інших аспектів, пов'язаних із пандемією.

Метафоризація та метонімія – це два способи створення неологізмів, що використовуються для надання нового значення словам на основі аналогій або спільних рис між концепціями.

1. Метафоризація: Цей процес полягає в переносі значення одного слова на інше на основі аналогії або порівняння. Наприклад, у контексті COVID-19 може виникнути метафора «вірусний штам» для опису певного варіанту вірусу, що може бути порівнянням із різними штамми рослин чи бактерій.

2. Метонімія: Це створення нового слова або виразу на основі заміни одного поняття іншим, яке з ним пов'язане. Наприклад, у контексті COVID-19, термін «нокдаун» може використовуватися як метонімія для опису заходів безпеки та обмежень, які введено для боротьби з пандемією.

Дослідження таких неологізмів може включати аналіз текстів, опитування носіїв мови та вивчення їхнього походження та поширення в мові. Також важливо досліджувати, як ці новостворені слова та вирази впливають на комунікацію та розуміння пандемії COVID-19 в суспільстві. Ця тема є актуальною, оскільки мова постійно еволюціонує під впливом нових явищ та технологій. Дослідження ковід-неологізмів в німецькій мові може допомогти

краще розуміти, як суспільство адаптується до нових викликів та як мова відображає цю адаптацію.

Ковід-неологізми, що з'явилися в сучасній німецькій мові під час пандемії COVID-19, демонструють цікаві особливості морфологічної структури та способи словотворення. По-перше, більшість цих нових слів та виразів утворилися шляхом метафоризації та метонімії. Тобто на основі асоціацій за подібністю або суміжністю відбулося перенесення назв.

Ковід-неологізми, утворені шляхом метафоризації та метонімії, наведені в табл. 3:

Таблиця 3

Ковід-неологізми, утворені шляхом метафоризації та метонімії

Неологізм	Спосіб утворення	Пояснення
Maskenmensch	Метафоризація	Перенесення значення відбувається на основі зовнішньої подібності – маска "перетворює" людину на нову істоту
Corona-Diktatur	Метафоризація	Порівняння карантинних обмежень з диктатурою – перенесення ознак жорсткості, авторитарності
die zweite Welle	Метонімія	"Хвиля" вживається замість "епідемія" – перенесення за суміжністю (хвиля є частиною епідемії)
Hotline-Hölle	Метафоризація	Перенасиченість гарячих ліній порівнюється з пеклом – перебільшене порівняння

Як бачимо з наведених у таблиці прикладів, ковід-неологізми активно утворюються як шляхом метафоризації (перенесення значень на основі подібності), так і за допомогою метонімії (перенесення за суміжністю).

При цьому метафори часто мають емоційно-експресивне забарвлення, перебільшуючи певні аспекти пандемії (як у випадку з Hotline-Hölle). А метонімічні моделі дозволяють стисло номінувати складні явища (die zweite Welle).

Отже, осмислення нового досвіду пандемії відбувається за допомогою відомих мовних механізмів. Це допомагає швидше закріпити неологізми в мовній картині світу. У морфологічній структурі ковід-неологізмів в сучасній німецькій мові спостерігається тенденція до активного словоскладання, використання запозичень та створення нових словосполучень

Отже, метафоричні ковід-неологізми активно використовують прийоми гіперболізації та персоніфікації для емоційно-експресивного зображення реалій пандемії, а метонімічні моделі слугують стислому найменуванню значущих явищ.

Висновки до третього розділу

Ковід-неологізми – це нові слова або вирази, які з'явилися в німецькій мові внаслідок пандемії COVID-19. Їх походження, причини виникнення та функції є цікавими аспектами лексичної динаміки мови.

1. Походження: Ковід-неологізми виникли внаслідок потреби в нових словах та виразах для опису нових явищ, пов'язаних із пандемією. Вони можуть бути створені шляхом словотворення, запозичення, або адаптації існуючих слів до нових контекстів.

2. Причини виникнення:

- Необхідність точного опису медичних аспектів COVID-19 та пов'язаних з ним станів.

- Потреба в уніфікованих термінах для комунікації про заходи та обмеження, пов'язані з пандемією.

- Зусилля для мобілізації громадськості та підтримки громадян під час кризи.

3. Функції:

- Уточнення комунікації в медичній галузі.

- Підтримка спільного розуміння заходів та правил, пов'язаних з COVID-19.

- Створення спеціалізованого лексичного апарату для пандемічних обставин.

Основні способи творення ковід-термінів в німецькій мові:

1. Словоскладання: Багато ковід-неологізмів утворено шляхом поєднання двох або більше слів. Приклади: «Coronavirus-Impfstoff» (вакцина від коронавірусу), «Maskenpflicht» (обов'язок носити маску).

2. Афіксація: Деякі слова створюються за допомогою афіксів, наприклад, префікс «anti-» у слові «antiviral» (антивірусний).

3. Конверсія: В інших випадках існуючі слова адаптовано до нових сенсів, наприклад, слово «Lockdown», яке вживається як іменник та дієслово.

4. Скорочення: Деякі ковід-терміни утворено шляхом скорочення вже існуючих слів, наприклад, «Quarantäne» (карантин) може бути скорочено до «Quar.».

5. Запозичення: Наприклад, англійське слово «lockdown» було запозичено в німецьку мову без змін у написанні.

Дослідження показало, що серед 110 проаналізованих неологізмів німецької мови найбільшу групу (41 одиницю) становлять утворення шляхом словотвірної деривації. При їх перекладі українською найчастіше застосовувалися такі способи: описовий переклад (18 неологізмів), калькування (13), заміна функціональним аналогом (4), пряме включення (3) та підбір еквівалента (3).

Неологізми, утворені шляхом семантичної деривації, становлять невелику частку серед проаналізованих одиниць (10). Їх переклад переважно здійснювався за допомогою підбору еквівалента (5 неологізмів), калькування (4) та функціонального аналога (1).

Найбільшу кількість (59 одиниць) становлять неологізми-запозичення, здебільшого з англійської мови. При їх перекладі найчастіше застосовувалися транскрипція (21) та транслітерація (9). Також використовувалися калькування (14), описовий метод (8), підбір еквівалентів (6) та інші способи.

Отже, аналіз показав різноманіття способів перекладу німецьких неологізмів залежно від типу утворення. Найбільш ефективними є калькування та транскодування, в той час як чисто описовий метод не завжди оптимальний. Вибір стратегії залежить також від наявності відповідників та розуміння неологізму в контексті.

ВИСНОВКИ

За підсумками дослідницької роботи отримані нижченаведені результати:

1. Основним процесом, що впливає на динаміку розвитку словникового складу німецької мови, є процес постійного зростання лексики за рахунок появи нових слів (неологізмів).

2. Динаміка лексики, поява лексичних інновацій пов'язана насамперед з розвитком суспільства, як віддзеркалення актуальних соціокультурних реалій.

3. В сучасному мовознавстві не склалося єдиної думки щодо розуміння неологізму. Одні дослідники тяжіють до ширшого підходу, включаючи до неологізмів нові слова, фразеологізми, значення, переосмислення, афікси тощо, тоді як інші обмежують це поняття лише новою лексикою.

4. Проаналізувавши мову німецькомовних онлайн-повідомлень, ми можемо зазначити, що неологізми акумулюють у собі усі найважливіші сфери суспільства. Нові слова, які належать до теми коронавіруса і увійшли у загальномовний обіг, ми систематизували у тематичні групи. За тематичною ознакою ковід-неологізми ми виділили такі групи:

1. Здоров'я;
2. Соціальне життя;
3. Робота, навчання;
4. Подорож.

У межах групи «Здоров'я» виокремлюємо кілька тематичних підгруп: Симптоми та наслідки; Діагностика і лікування; Профілактичні та обмежувальні заходи; Вакцинація. У межах групи «Соціальне життя» також наявні підгрупи «Способи комунікації»; «Сфера дозвілля».

5. Основним джерелом поповнення ковід-лексики виступає словотворення. З-поміж словотвірних способів найбільшу продуктивність в німецькій мові демонструє словоскладання та афіксація. Поєднання коренів слів у нові складні утворення дозволяє лаконічно називати нові поняття.

6. До новоутворень також варто віднести значну кількість запозичень з англійської мови, які пристосовуються до фонетичної та граматичної системи німецької. Зазвичай такі одиниці позначають певні інноваційні поняття в сфері технологій, політики, економіки.

7. Словниковий склад німецької мови збагатився низкою лексичних одиниць, що отримали нове семантичне значення.

6. Серед неологізмів значну кількість складають скорочення. Слід також зазначити, що першу частину слів можуть складати буквені скорочення зі сфери медицини.

7. Серед нових лексичних одиниць звертає на себе увагу група іменників, які утворилися завдяки метафоричного або метонімічного переносу найменування. Тобто на основі асоціацій за подібністю або суміжністю відбулося перенесення назв. Наприклад, людей в захисних масках стали називати «Maskenmenschen» – «люди-маски». Основна функція таких німецьких неологізмів – експресивно-оцінна.

Отже, лексичний склад німецької мови надзвичайно динамічний. Він реагує на глобальні зміни у світі, що пов'язані з пандемією коронавірусу, внаслідок чого в мові з'явилися слова-неологізми, що номінують нові явища у багатьох сферах суспільного життя, і цей процес сприяє оновленню лексичного складу німецької мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Горбач О. Поняття «неологізм» у сучасній неології. К.: Наукова думка, 1998.
2. Гречанюк Ю. Поняття «неологізм» і його типологія // Збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії». Кропивницький, 2022. 423 с.
3. Дзюбіна О. Диференціальні ознаки неологізмів і okazіоналізмів (на матеріалі художньої літератури та інтернет-реклами англійської мови) // Вісник ЛНУ ім. І. Франка. Сер.: Іноземні мови. 2014. № 22. С. 78–84.
4. Дзюбіна О. Проблематика визначення терміна «неологізм» (на матеріалі англійської мови) // Філологічний дискурс: Зб. наук. праць. 2017. Вип. 6. С. 221–228.
5. Дзюбіна О. Типологічні принципи класифікації неологізмів у сучасній англійській мові // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія. Одеса 2018, № 33 (2). С. 38–40.
6. Довбня Л. Інноваційна суспільно-політична лексика України: семантико-словотвірна мотивація // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». Острог, 2015. Вип. 53. С. 103–107.
7. Жулінська М. Концептуальна парадигма інформаційних неологізмів (на матеріалі сучасної англійської мови): автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Майя Олександрівна Жулінська. К., 2011. 20 с.
8. Залишиться лише один: хто претендує на місце Терези Мей. Daily mail: вебсайт. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-48593164> (дата звернення: 17.09.2021)
9. Зацний Ю.А. Інновації у словниковому складі англійської мови початку XXI століття: англо-український словник. Вінниця: Нова Книга, 2008. 360 с.

10. Зацний Ю.А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя: Запорізький державний університет, 1998. 431 с.
11. Зацний Ю.А., Федоренко О.О. Демографічні неологізми англійської мови: стат. зб. / за ред.: Толок В.О. Запоріжжя: Вісник Запорізького державного університету, 2005. 156 с.
12. Зацний Ю.А., Янков А.В. Нова розмовна лексика і фразеологія: Англоукраїнський словник. Вінниця: Нова Книга, 2010. 224 с.
13. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: навч. посіб. Вінниця: Нова Книга, 2002. 576 с.
14. Качмарчик С. Конверсія як основне джерело поповнення мовної лексики при вивченні англійської мови // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Філологічні науки, 2015. С. 49–53.
15. Кирилюк М. Інновації в лексиці німецької мови початку ХХІ ст. // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. Філологічні науки. 89 (3) (2010). С. 53–57.
16. Кирпиченко О. Особливості вживання новотворів німецької мови (на матеріалі текстів реклами та оголошень) // Вісник Маріупольського державного університету. Сер. Філологія. 2018. № 18. С. 189–195.
17. Клименко Н. Конверсія // Українська мова: Енциклопедія. 2-ге вид., випр. і доп. К.: Вид-во «Укр. Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. С. 265–266.
18. Клименко О. Субкультури американського суспільства та розвиток словникового складу сучасної англійської мови // Вісник СумДУ. 2005. № 6 (78). С. 4.
19. Коваленко К. Продуктивні способи утворення нових слів у сучасній англійській мові. Актуальні проблеми сучасної медицини. 2013. № 4. С. 211–214.

20. Ковбасюк Л. Новітні лексеми сучасної німецької мови (на матеріалі словника неологізмів інституту німецької мови (IDS)) // Закарпатські філологічні студії. 2019. № 8. С. 84–89.
21. Костюк Ю. Афіксальне словотворення суспільно-політичної неолексики // Лінгвостилістичні студії, 2017. С 78-84.
22. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства : підруч. для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ: Видавничий центр "Академія", 2001. 368 с.
23. Красавіна В. Неологізація лексики в час пандемії коронавірусу (на матеріалі інтернет-видань та соціальних мереж) // Культура слова. 2020. Вип. 92. С. 203–215.
24. Кульчицька О. Про деякі критерії та методи визначення пейоративної лексики. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2014. С. 242–245.
25. Курило Т. Неологізми суспільно-політичної сфери (на матеріалі політичних промов Дж. Буша). Перекладацькі інновації: матеріали V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції, м. Суми, 12-13 березня 2015 р. / Редкол.: С.О. Швачко, І.К. Кобякова, О.О. Жулавська та ін. Суми, 2015. С. 20–22.
26. Кучеренко І. Лексичні інновації в сучасному масмедійному дискурсі України та Німеччини як перекладознавча проблема // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Сер. Філологічні науки. Мовознавство. 12 (2019). С. 100–105.
27. Малярчук О. Засоби вербалізації категорії оцінки в сучасній англійській мові (на матеріалі політичних статей з журналу The New Yorker) // Нова філологія, 2014. С. 192–197.
28. Малярчук О. Особливості творення неологізмів-телескопізмів у сучасній англійській мові (на матеріалі лексикографічних джерел) // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство. 2015. № 3. С. 137–140.

29. Марчук Л. Вербалізація оцінки в українській історичній прозі кінця XX – початку XXI ст. PhD Thesis. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка. 2015. 207 с.
30. Мізогінуар. Словник гендерних термінів: веб-сайт. URL: <http://a-zgender.net/ua/mizoginuar.html> (дата звернення: 27.09.2021)
31. Моїсєєва Н. Мовні та позамовні фактори неологізації лексичного складу німецької мови // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Сер. Філологічні науки (Мовознавство). 96 (1) (2011). С. 587–590.
32. Носко І. Семантична переорієнтація лексики як основний метод творення англійських неологізмів. Гуманітарна освіта у технічних вищих навчальних закладах. Збірник праць № 35. Київ, 2017. С. 26–31.
33. Оксфордський словник назвав "постправду" словом року / BBC News. вебсайт. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/society/2016/11/161116_word_of_the_year_sm (дата звернення: 17.09.2021)
34. Олексенко В. Неолексеми з компонентом анти- у мові сучасних ЗМІ: функційно-семантичний аспект. Граматичні студії: зб. наук. праць. Вінниця, 2015. С. 106–109.
35. Онищенко І. Категорія оцінки та засоби її вираження в публіцистичних та інформаційних текстах: автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.01 «Українська мова». Дніпропетровськ, 2004. 20 с.
36. Остафійчук О.Д. Неологізми англійської мови в сучасному суспільстві // Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія. Соціальні комунікації». 2020. № 3. С. 156–160.
37. Очеретян Т. А., Марченко В. В. Особливості функціонування лексичних інновацій у сучасному англомовному інтернет-дискурсі // Молодий вчений. 2020. № 11. С. 468–471.

38. Рубанець Т. Конверсія як засіб словотвору: її становлення та типізація // Наукові записки [Національного університету Острозька академія]. Сер.: Філологічна, 2012, 26. С. 287–289.
39. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля – Київ, 2006. 716 с.
40. Семен Н., Тополук К. Інноваційна лексика в мові сучасних веб-медіа (на прикладі інтернет-варіанту газети «День») // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Журналістські науки. 2020. Вип. 4. С. 205–210.
41. Сенічева О.А. Оцінка як об'єкт лінгвістичного дослідження // Нова філологія, 2012. С. 154–156.
42. Сивак А.О. Способи утворення неологізмів, які використовуються при висвітленні подій, пов'язаних із пандемією Covid-19. Publishing House “Baltija Publishing”, 2021. С. 263–267.
43. Слаба, О. Актуальні проблеми розвитку неологічної лексики в сучасній німецькій мові // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО Київського національного лінгвістичного університету. Сер. Філологія, педагогіка, психологія. 29 (2014). С. 110–114.
44. Устінова В. Словотвірні особливості інновацій-запозичень у сучасній німецькій мові сфери телебачення та телекомунікації // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Філологія. 1 (35) (2016). С. 12–15.
45. E%D0%B2%D1%96_%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8 (дата звернення: 5.09.2021)
46. al-Wadi, D. Neuer Wortschatz. Neologismen im Deutschen seit den 90er Jahren. Web. 20 July, 2020.
47. All lives matter. Wikipedia: веб-сайт. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/All_Lives_Matter (дата звернення: 27.09.2021)
48. Alternative facts. Collins dictionary: словник. URL: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/alternative-fact> (дата звернення: 21.09.2021)

49. Alternative facts. Wikipedia: веб-сайт. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Alternative_facts (дата звернення: 5.09.2021)
50. Aromantic. Lgbta wikia : веб-сайт. URL: <https://lgbta.wikia.org/wiki/Aromantic> (дата звернення: 28.09.2021)
51. Barz, I. Neologie und Wortbildung. Zum Neuheitseffekt von Wortneubildungen. // Teubert, W. Neologie und Korpus. Tübingen, 1998: 11- 30.
52. Beware the blancmange: Trust Corbyn with Brexit? Daily mail : веб-сайт. URL: <https://www.dailymail.co.uk/debate/article-4526116/Trust-Corbyn-joking-saysBORIS-JOHNSON.html> (дата звернення: 17.09.2021)
53. Bregret. Macmillan dictionary: словник. URL: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/bregret> (дата звернення: 15.09.2021)
54. Bremain. Macmillan dictionary: словник. URL: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/bremain> (дата звернення: 14.09.2021)
55. Brexhausted. Urban dictionary : словник. URL: <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Brexhausted> (дата звернення: 15.09.2021)
56. Brexitannia. Imdb : веб-сайт. URL: <https://www.imdb.com/title/tt7308198/> (дата звернення: 5.09.2021)
57. Brexiteer. Cambridge dictionary: словник. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/brexiteer> (дата звернення: 17.09.2021)
58. Brexiting. Urban dictionary: словник. URL: <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Brexiting> (дата звернення: 5.09.2021)
59. Calexit. Investopedia: веб-сайт. URL: <https://www.investopedia.com/terms/c/calexit.asp> (дата звернення: 17.09.2021)

60. Circuit-breaker. Cambridge dictionary: словник. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/%D1%81%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%80%D1%8C/%D0%B0%D0%BD%D0%B3%D0%BB%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9/circuit-breaker> (дата звернення: 01.10.2021)

61. Circuit-breaker. Educalingo: словник. URL: <https://educalingo.com/uk/dicen/circuit-breaker> (дата звернення: 01.10.2021) 68. Demiboy. Gender wikia : веб-сайт. URL: <https://gender.wikia.org/wiki/Demiboy> (дата звернення: 28.09.2021)

62. Elsen, H. Neologismen: Formen und Funktionen neuer Wörter in verschiedenen Varietäten des Deutschen. 2. überarb, Auflage. Tübingen: Narr, 2011.

63. Esque. Академик: словник. URL: https://dic.academic.ru/dic.nsf/eng_rus_apresyan/32438/esque (дата звернення: 5.09.2021)

64. Fake news. Macmillan dictionary: словник. URL: <https://www.macmillandictionary.com/dictionary/british/fake-news> (дата звернення: 21.09.2021)

65. Fixit. Wikipedia: веб-сайт. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Fixit> (дата звернення: 17.09.2021) 74. Fudge. Merriam-webster dictionary: словник. URL:

<https://www.merriamwebster.com/dictionary/fudge#:~:text=1%20%3A%20foolish%20nonsense%20%E2%80%94often%20used,express%20annoyance%2C%20disappointment%2C%20or%20disbelief> (дата звернення: 15.09.2021)

66. Heller, K. Theoretische und praktische Probleme der Neologismenlexikographie: Überlegungen und Materialien zu einem Wörterbuch der in der Allgemeinsprache der DDR gebräuchlichen Neologismen. Akademie der Wissenschaften der DDR, Zentralinstitut für Sprachwissenschaft, 1988.

67. Herberg, D. Neologismen in der deutschen Gegenwartssprache. Probleme ihrer Erfassung und Beschreibung. // Deutsch als Fremdsprache.. 39 (4) (2002): 195-200.

68. How 'Kompromat' Became a Word for Using Scandal as a Weapon. The Wall Street Journal: веб-сайт. URL: <https://www.wsj.com/articles/how-kompromat-became-a-word-for-using-scandal-as-a-weapon-1484945369> (дата звернення: 23.09.2021)

69. Klosa-Kückelhaus, A. Neue Wörter in der Coronakrise – von Social Distancing und Gabenzaun. Web. 20 July, 2020.

70. Neuer Wortschatz rund um die Coronapandemie. Web. 20 July, 2020.

71. Schippan, Th. Lexikologie der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen: Max Niemeyer, 1992.

72. Steffens, D. Von „Aqua jogging“ bis „Zickenalarm“. Neuer Wortschatz im Deutschen seit den 90er Jahren im Spiegel des ersten größeren Neologismenwörterbuches. Der Sprachdienst. 51 (4) (2007): 146–159.

73. Woke. Urban dictionary: словник. URL: <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=woke> (дата звернення: 23.09.2021)